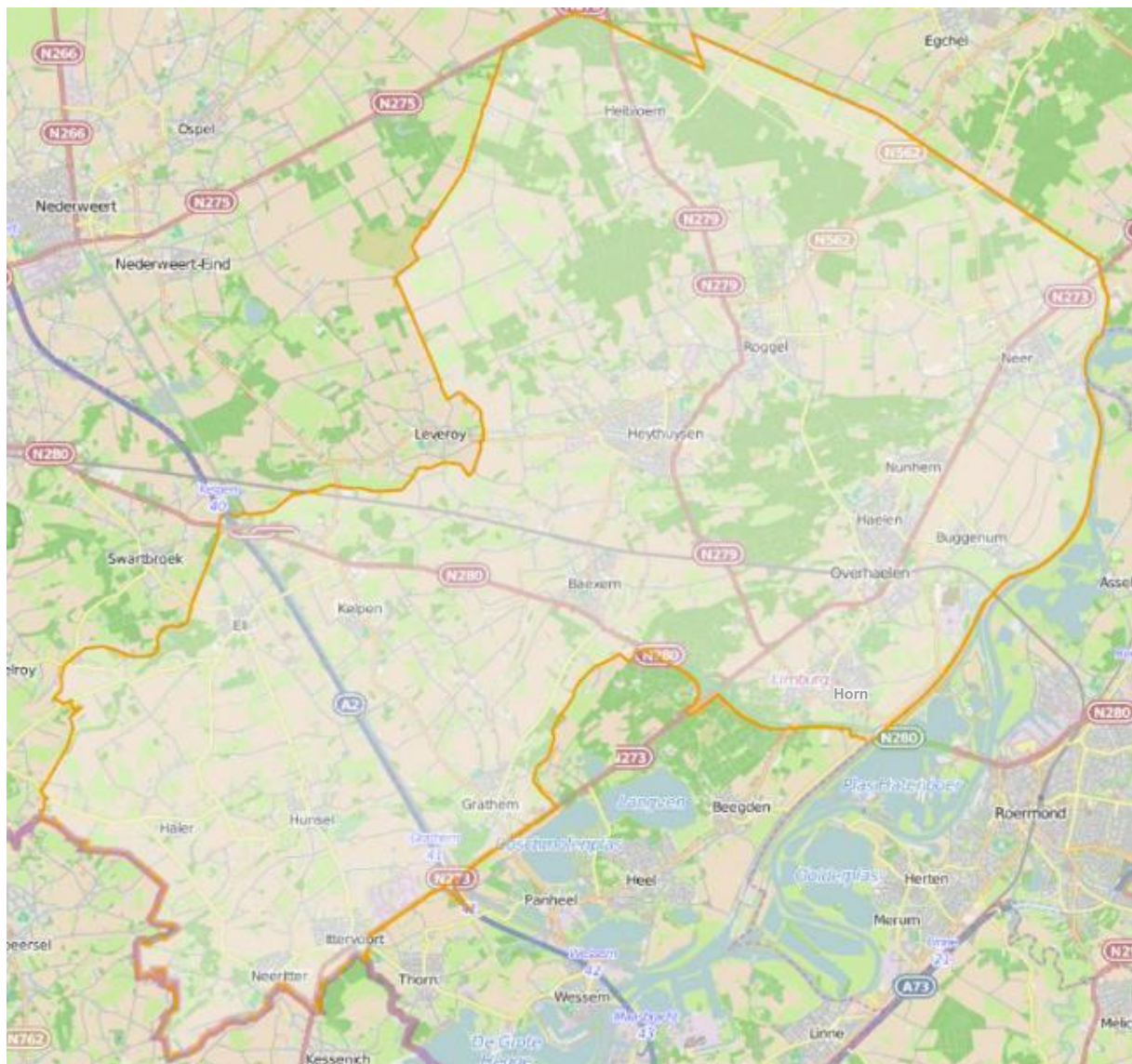

Verdieping transitieatlas gemeente Leudal (CONCEPT)

Transitiescenario's

Datum:
5 mei 2015

CONCEPT

INHOUD

1. INLEIDING	1
2. METHODIEK EN VERANTWOORDING	3
3. HUIDIGE SITUATIE EN CONTEXT	8
4. SCENARIO'S ACCOMMODATIES LEUDAL	13
4.1. Nulscenario: Uitgangspunten begroting	18
4.2. Scenario maatschappelijke initiatieven	22
4.3. Scenario functionele clustering	27
4.4. Optimaliseringsscenario 3: Clustering naar centrumkernen	31
5. CONSEQUENTIES VOOR DE CLUSTERS	35
6. AANBEVELINGEN VOOR HET VERVOLG	40
BIJLAGEN	41

1. INLEIDING

De gemeente Leudal beschikt over krachtige dorpsgemeenschappen met een hoog voorzieningenniveau in elke kern. Die kwaliteit heeft een prijskaartje, want er moeten 170 accommodaties worden onderhouden, aldus de gemeentebegroting. De kosten zijn hoger dan in vergelijkbare gemeenten, terwijl de lastendruk in Leudal laag is. In de gemeentebegroting wordt dan ook geconstateerd dat kosten en baten dus uit de pas lopen. Uit de programmabegroting 2015-2018 wordt duidelijk dat Leudal afstevent op een tekort van € 5,4 miljoen in 2018.

Tegelijkertijd is er sprake van een nieuwe dynamiek, het college zet in op een nieuw samenspel tussen inwoners en gemeente. Daarin treedt de gemeente terug om plaats te maken voor het eigen initiatief en de zelfwerkzaamheid van burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties. De gemeente zal in gesprek met de inwoners inzetten op eigen ambities en op de eigen kracht van de samenleving. Dat is ook nodig omdat de gemeente steeds minder financiële middelen beschikbaar zal hebben om de beschikbaarheid van maatschappelijke voorzieningen te garanderen. Het college is voornemens de 170 accommodaties kritisch onder het vergrootglas te leggen. Bezettingsgraad, kostendekkendheid, onderhouds- en vervangingskosten maar ook mogelijkheden om accommodaties te concentreren en multifunctioneel in te zetten zullen worden onderzocht.

In 2014 heeft Public Result op regioniveau de transitieatlas voorzieningen Midden-Limburg uitgevoerd. Hierin zijn scenario's geschetst voor een toekomstige voorzieningenstructuur op het regionale schaalniveau. De scenario's zijn tot stand gekomen op basis van normen, waarden en criteria die zijn opgehaald tijdens en interactief traject en gevoed met de toekomstige demografische ontwikkelingen. De zeven gemeenten in Midden-Limburg zijn nu allen bezig met de uitwerking van het voorzieningen- en accommodatiebeleid binnen de eigen gemeente. De gemeente Leudal heeft in dit kader gevraagd een verdieping op de transitieatlas voorzieningen Midden-Limburg uit te voeren. De gemeente Leudal is onderdeel van een innovatief en dynamisch proces. Zoals blijkt uit bovenstaande wordt de aanwezige kracht in de samenleving zoveel mogelijk benut, zie bijvoorbeeld de ontwikkelingen rondom Park Leudal Oost. Aan de andere kant is een begroting vastgesteld waarin een stevige taakstelling staat die de gemeente op korte termijn wil realiseren. In deze dynamiek komen "top-down" en "bottom-up" elkaar tegen. In de verdieping fungeert de transitieatlas als interface tussen deze twee. Met behulp kaartbeelden, inhoudelijke scenario's en financiële consequenties wordt duidelijk hoe deze processen op elkaar inwerken, hoe deze elkaar ook kunnen versterken en waar er wellicht nog een tandje bij moet. De transitieatlas en het ramingsmodel voor de financiële consequenties zijn scenariomodellen en nadrukkelijk geen prognosemodellen. Aan de resultaten die in voorliggend stuk worden gepresenteerd kunnen dan ook geen rechten ontleend worden.

De resultaten van de verdiepingsslag worden weergegeven in de vorm van scenario's. Deze scenario's zijn uitdrukkelijk geen blauwdruk. De onderzoekers hebben dan ook geen voorkeur voor

een van de scenario's. Bij het opstellen van de scenario's is maximaal gebruikgemaakt van gegevens zoals aangeleverd door de gemeente en van de input die gegeven is tijdens drie bijeenkomsten met de begeleidingscommissie. De uiteindelijke keuze voor het subsidie- en accommodatiebeleid blijft uiteraard aan de gemeente Leudal en haar inwoners. De scenario's die in dit stuk worden gepresenteerd zijn belangrijk bij het maken van deze keuze, omdat daarmee gevoel verkregen wordt voor de mate waarin de gemeente kan en wil sturen met het beleid.

Leeswijzer

De opbouw van het stuk als volgt. Allereerst wordt ingegaan op de methodiek en verantwoording voor het opstellen van de scenario's. Daarna wordt stilgestaan bij de huidige situatie en de context waarin de scenario's zijn opgesteld. Vervolgens wordt aan de hand van de uitgangspunten in de meerjarenbegroting van de gemeente Leudal het eerste scenario gepresenteerd. Daarna volgt een scenario waarin de maatschappelijke initiatieven zijn verwerkt. Tot slot worden drie optimaliseringsscenario's gepresenteerd. Telkens worden per scenario weergegeven wat de consequenties zijn per type voorziening. Ook de financiële consequenties worden geraamd. Tot slot wordt telkens een uitsplitsing gemaakt naar de vier clusters van kernen die Leudal rijk is. Per scenario is telkens een integraal voorzieningenkaartbeeld opgenomen, in de bijlage zijn kaartbeelden per type voorziening opgenomen.

2. METHODIEK EN VERANTWOORDING

De scenario's zijn in eerste instantie opgesteld om te toetsen of het voorzieningenniveau, waarbij de uitgangspunten uit de meerjarenbegroting van de gemeente gehanteerd worden, toekomstbestendig is. Daarna kan met de scenario's aangegeven worden, indien er sprake is van een discrepantie tussen het aantal voorzieningen en de financiën van de gemeente, wat er voor nodig is om wel tot een duurzame oplossing te komen. Daarbij is telkens expliciet rekening gehouden met maatschappelijke initiatieven (bijvoorbeeld Park Leudal Oost) en hoe deze passen binnen de taakstelling zoals door de gemeenteraad vastgesteld. Tot slot kunnen uitspraken gedaan worden over de kaders waarbinnen nieuwe maatschappelijke initiatieven tot stand kunnen komen.

In dit document zijn alleen integrale hoofdscenario's opgenomen, deze zijn samengesteld uit scenario's per type voorziening (zie hiervoor de bijlage). In de optimalisatiescenario's die zijn opgesteld wordt telkens uitgegaan van normen, waarden en criteria voor (minimaal) gezonde voorzieningen die behouden blijven. De normen en criteria zijn afkomstig uit:

- Gemeentelijke bronnen (indien beschikbaar);
- Landelijke normen en richtlijnen van bijvoorbeeld sportbonden;
- Kengetallen en gemiddelden.

Per voorziening en accommodatie is zoveel mogelijk rekening gehouden met de specifieke eigenschappen ervan:

- Geschiktheid voor multifunctioneel gebruik
- Bezettingsgraad (indien bekend)
- Ledenaantallen
- Locatie

Deze informatie is aangeleverd door de gemeente Leudal.

Bezettingsgraad

Waar er nog discussie bestond over het begrip bezettingsgraad is dit – in overleg met de gemeente en aan de hand van definities en berekeningen die gehanteerd worden door andere gemeenten en sportbonden – geoperationaliseerd. Telkens wordt uitgegaan van een maximaal mogelijke bezetting waar het werkelijke of normatieve gebruik tegen wordt afgezet. De maximale bezetting is per accommodatie als volgt geoperationaliseerd:

- Binnensport:
  - Overdag: 7 uur per dag, 5 dagen per week, 40 weken per jaar.
  - Avond: 4,8 uur per avond, 5 dagen per week, 40 weken per jaar.
  - Weekenden worden voor een gymzaal niet meegerekend. Voor een sporthal of sportzaal worden de weekenden wel meegenomen.

- Werkelijke uren vaste activiteiten + inschatting incidenteel.
- Voetbal:
  - 8,5 teams per veld (richtlijn KNVB) voor natuurgras.
  - Gemiddeld 14 spelers per team, daarbij is rekening gehouden met het volgende:
    - Senioren teams bestaan gemiddeld uit meer spelers dan 14.
    - Jeugdteams zijn kleiner, maar daar zijn er meer van. De jongste jeugd speelt op een half veld.
  - $8,5 * 14$ maakt dat in totaal 119 leden per veld nodig zijn voor maximale bezetting (100%).
- Tennis:
  - 70 spelers per baan (richtlijn KNLTB) voor 100% bezettingsgraad.
  - Bij verlichte banen kan dit worden verhoogd tot 90 spelers per baan, maar er is voor gekozen een uniform aantal van 70 te hanteren.
- Gemeenschapsaccommodaties
  - Overdag: 9 uur per dag, 7 dagen per week, 45 weken per jaar.
  - Avond: 6 uur per avond, 7 dagen per week, 45 weken per jaar.
  - Werkelijke uren vaste activiteiten + inschatting incidenteel.

Indeling in clusters

Voor de uitsplitsing per cluster die per scenario wordt gemaakt, wordt gebruikgemaakt van de indeling zoals voorgesteld door de gemeente in de Koersnotitie accommodaties van d.d. 22 oktober 2014.

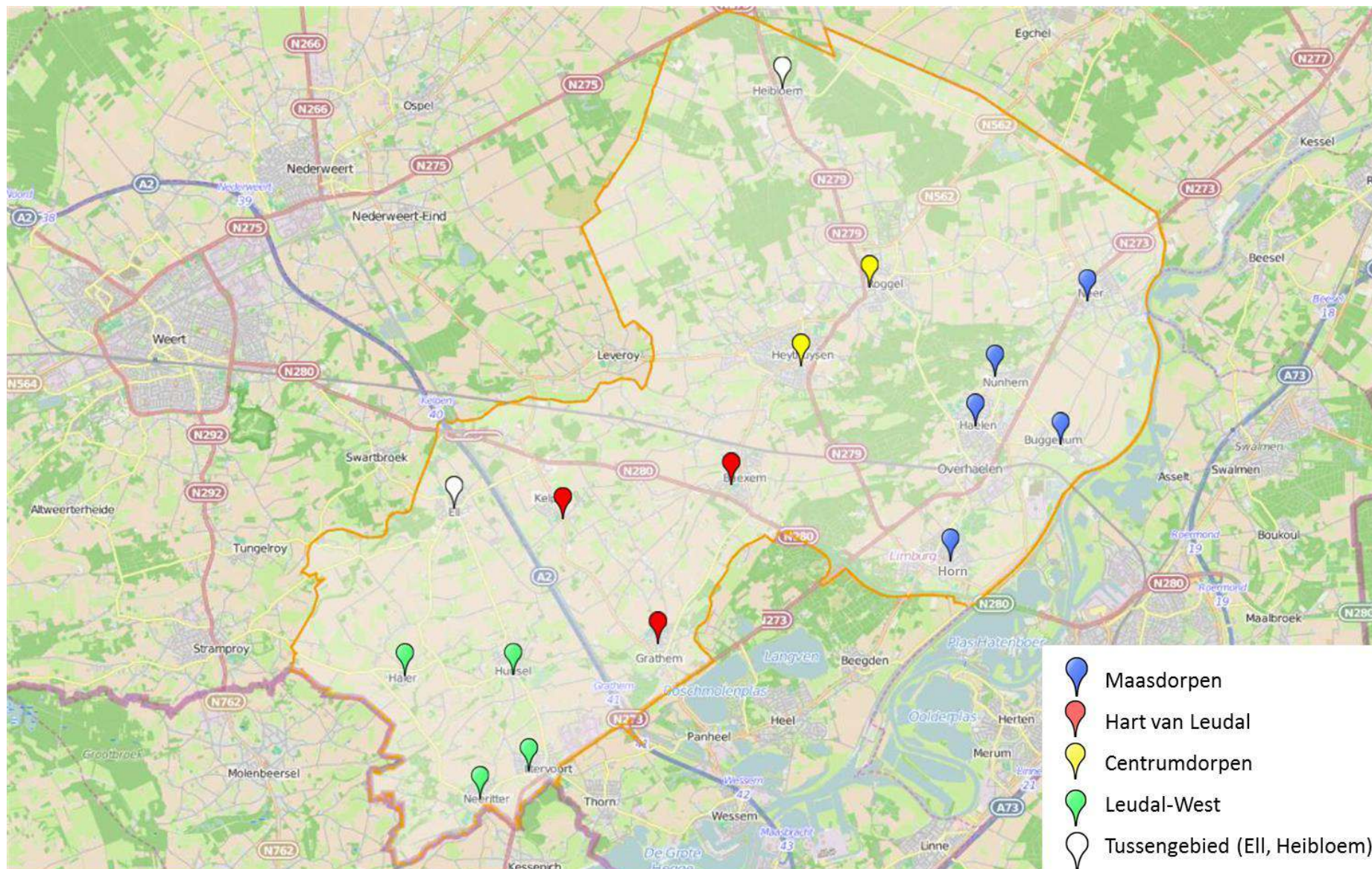
Gesteld wordt dat het gaat om een voorlopige indeling en dat deze nog kan worden aangepast:

- Maasdorpen: Horn, Buggenum, Haelen, Nunhem en Neer (met Heibloem);
- Centrumdorpen: Heythuysen en Roggel (met Heibloem);
- Hart van Leudal: Baexem, Kelpen-Oler en Grathem (en Ell);
- Leudal West: Ittervoort, Neeritter, Hunsel, Haler (en Ell).

Deze indeling is op de volgende pagina weergegeven op een kaartbeeld:

Kaartbeeld indeling in clusters

Financiën

De scenario's die zijn opgesteld kennen ook een financiële component, het behouden of afstoten van accommodaties heeft uiteraard gevolgen voor de gemeentefinanciën. Daarbij zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Bij het sluiten van een accommodatie zijn er twee opties: de accommodatie wordt verkocht (en eventueel herbestemd) of de accommodatie wordt gesloopt. Daarnaast zal hoe dan ook de resterende boekwaarde van de accommodatie afgeschreven moeten worden.
- In het ramingsmodel wordt uitgegaan van verkoop, sloop en afboeken van accommodaties over de periode tot en met 2018.
- Telkens wordt uitgegaan van een bepaald percentage van de accommodaties verkocht wordt, sloop is hiervan een afgeleide. Bij 100% verkoop is er uiteraard 0% sloop.
- De theoretische verkoopprijs van de accommodaties is als volgt berekend: indien bekend is de werkelijke taxatiewaarde genomen. Indien niet getaxeerd is, in overleg met de gemeente, de WOZ-waarde + 10% genomen.
- Vanwege de onzekerheden van verkoop vastgoed is bij het doorrekenen van de financiën telkens een bandbreedte gehanteerd van 10% verkoop tot 100% verkoop. Het is daarom van belang een slag om de arm te houden bij de financiële consequenties, omdat een positief resultaat in sterke mate beïnvloed kan worden door tegenvallende of juist positieve verkoopresultaten. Vanwege deze afhankelijkheid is de verkoopopgave van cruciaal belang de komende jaren en moet telkens de afweging gemaakt worden tussen de initiële investeringen en opbrengsten – (mogelijke) opbrengsten door verkoop, eventuele sloop en boekwaarden afschrijven – en structurele inverdieneffecten. Om een eenduidig beeld te kunnen geven in deze rapportage hebben de onderzoekers er daarom voor gekozen om voor de financiële consequenties telkens een middenscenario weer te geven. In het middenscenario wordt uitgegaan van 75% verkoop van accommodaties, tegen gemiddeld 85% van de theoretische verkoopprijs (per saldo zou dit een gemiddelde opbrengst van iets meer dan 60% van de theoretische verkoopwaarde betekenen, namelijk 85% van 75%).
- De besparing op jaarlijkse lasten bij afstoten van een accommodatie, is opgebouwd uit de volgende componenten:
  - Subsidie t.b.v. huur
  - Derving inkomsten uit verhuur (vaak gelijk aan de subsidie t.b.v. verhuur, maar in enkele gevallen ligt de huurprijs hoger dan de subsidie die verstrekt wordt)
  - Kapitaalslasten (waarbij deze jaarlijks met 2% afnemen)
  - Energielasten
  - Belastingen en heffingen
  - Verzekeringspremie
- In sommige optimaliseringsscenario's is het nodig om nieuwe investeringen te doen, bijvoorbeeld omdat een school anders het aantal leerlingen niet kan huisvesten. Investeringen worden afgeschreven over een periode van 40 jaar.

- Een van de bezuinigingsmaatregelen die de gemeente Leudal genomen heeft is het onderhoudsniveau voor accommodaties terugbrengen van niveau 2 naar niveau 4 (calamiteitenonderhoud). Dit is vol te houden tot 2018, wordt dit langer gedaan dan zal sprake zijn van kapitaalvernietiging. Daarom wordt per scenario het onderhoudsniveau teruggebracht naar niveau 2, na 2018 en alleen voor die accommodaties die in het scenario behouden blijven.

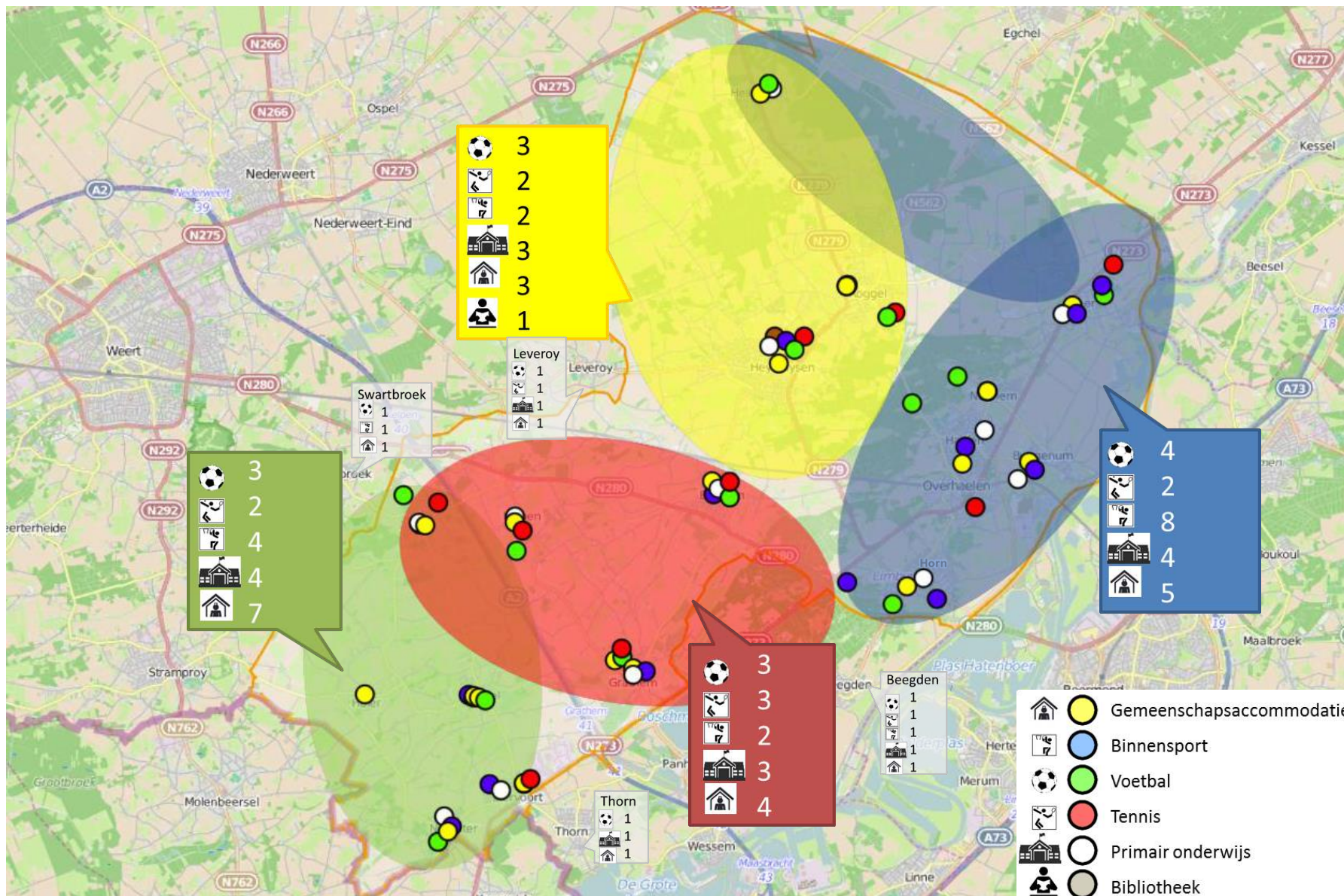
3. HUIDIGE SITUATIE EN CONTEXT

In dit hoofdstuk wordt het huidige aanbod aan voorzieningen en accommodaties in de gemeente Leudal getoond. Vervolgens wordt ingegaan op de bezuinigingsopgave waar de gemeente Leudal voor staat en wordt de meerjarenbegroting (inclusief bezuinigingstaakstelling) getoetst op demografische gevoeligheid.

De gemeente Leudal telt ruim 36.000 inwoners, verdeeld over 16 woonkernen. De grootste kern is Heythuysen met bijna 6.500 inwoners, de kleinste kern is Haler met iets meer dan 500 inwoners. De gemeente heeft een rijk aanbod aan voorzieningen. In bijna iedere kern staat nog een basisschool en is er de mogelijkheid om te sporten (zie de volgende pagina voor een weergave van de voorzieningen op kaartbeeld). Door verschillende oorzaken is het niet mogelijk het huidige voorzieningenniveau volledig in stand te houden. Belangrijke reden is dat de bevolkingssamenstelling van Leudal verandert. Volgens de actuele prognose prognoses van E,til (2014) daalt het aantal inwoners tussen 2014 en 2025 van 36.200 naar 34.700, komen er meer ouderen bij (het aantal 75+'ers neemt toe van 3.100 naar 4.700) en het aantal kinderen en jongeren in de gemeente neemt af (in 2014 waren er 7.600 inwoners tussen de 0 en 20, in 2025 zijn dat er volgens de prognoses 6.200). Deze veranderingen in de bevolkingssamenstelling hebben gevolgen voor het gebruik en voor de kwaliteit van voorzieningen en accommodaties.

Er vindt bijvoorbeeld een verschuiving plaats in de sportvraag; jongeren sporten vaker op accommodaties in verenigingsverband, ouderen sporten en bewegen vaker individueel en maken daarbij ook steeds meer gebruik van de openbare ruimte. De daling van (actieve) leden voor een vereniging heeft gevolgen voor de kwaliteit: is er nog wel voldoende vrijwilligerskader om alle werkzaamheden uit te voeren? Wie staat er achter de bar en wie fluit de F'jes? Ook kan het zijn dat er minder scholen nodig zijn doordat het aantal leerlingen afneemt, of de scholen blijven open met een lager leerlingenaantal wat gevolgen kan hebben voor de kwaliteit. Kleine scholen presteren in veel gevallen net zo goed als scholen van gemiddelde omvang, maar dat gaat veelal gepaard met een hogere werkdruk voor het team en onzekerheid over het voortbestaan van de school. Het onder alle omstandigheden open willen houden van een school kan daarmee verworden tot een slijtageslag (bv. ieder jaar een leerkracht minder) die consequenties voor de kwaliteit van het onderwijs heeft. Het gebruik van welzijns- en gemeenschapsaccommodaties krijgt ook een andere invulling: minder activiteiten voor jongeren en meer voor ouderen.

Kaartbeeld huidige voorzieningenstructuur

De bevolkingstransitie zet ook de betaalbaarheid van de voorzieningen onder druk. Immers er zal een overmaat aan voorzieningen ontstaan en het gebruik ervan zal door de ontgroening en vergrijzing wezenlijk veranderen. Daar komt bij dat Leudal van nature al beschikt over een relatief groot aantal voorzieningen en accommodaties in relatie tot het aantal inwoners. Dit is historisch zo gegroeid vanwege het grote aantal kernen in de gemeente verspreid over een groot oppervlak. Een gemeente met hetzelfde aantal inwoners en een veel hogere bevolkingsdichtheid heeft over het algemeen een stuk minder voorzieningen. Daarnaast liggen de lokale lasten in Leudal vrij laag: van de bijna 400 gemeenten in Nederland zijn er ongeveer 60 met lagere lasten dan Leudal. In de provincie Limburg heeft Leudal op 3 gemeenten na de laagste lasten. Tot slot zijn er de bezuinigingen die op landelijk niveau zijn doorgevoerd en hun weerslag, onder andere door de decentralisaties in het sociale domein, kennen op het gemeentelijk niveau.

Dat de gemeente niet meer in staat is het voorzieningenniveau binnen de huidige financiële kaders in stand te houden, betekent dat er meer ingrijpende keuzes moeten worden gemaakt om de kwaliteit van de voorzieningenstructuur in Leudal te kunnen waarborgen. Dat betekent onvermijdelijk dat op sommige plekken voorzieningen niet kunnen worden gehandhaafd om op andere plekken juist plek te maken voor gezonde toekomstbestendige voorzieningen. Daarbij kan in toenemende mate ook gebruik gemaakt worden van het combineren van functionaliteiten. Te denken valt aan een sportvoorziening die ook welzijn biedt of een school met goede sport accommodaties. Ook zal meer verantwoordelijkheid komen te liggen bij verenigingen, marktpartijen, burgers en andere gebruikers van de voorzieningen. Het vraagt een constante afweging tussen de kwaliteit, spreiding en betaalbaarheid van de voorzieningen. Uiteraard wordt er naar gestreefd een oplossing te zoeken samen met de gemeenschap zodat een toekomstbestendig voorzieningenaanbod kan worden gerealiseerd in Leudal. In de tussentijd zit de gemeente niet stil, want de bezuinigingsopgave voor de gemeente is een realiteit. Om die reden is voor de periode 2015-2018 een meerjarenbegroting vastgesteld met een stevige bezuinigingstaakstelling om inkomsten en uitgaven ook in de toekomst in evenwicht te houden:

Prgr	Maatregel	2015	2016	2017	2018
1	Vastgoed en accommodaties	660	800	1.100	1.600
3	Onderhoud openbare ruimte	1.185	1.132	1.194	400
4	Personeel en organisatie (bestaand en extra)	527	629	629	1.629
2	3 decentralisaties; nieuwe taken				800
1	Subsidie bibliotheken	134	395	395	395
1	Subsidies verenigingen		365	365	365
1	Subsidie peuterspeelzalen		96	192	192

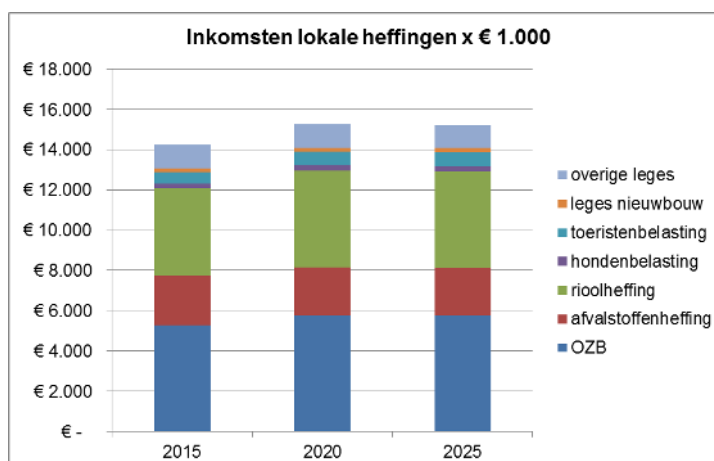

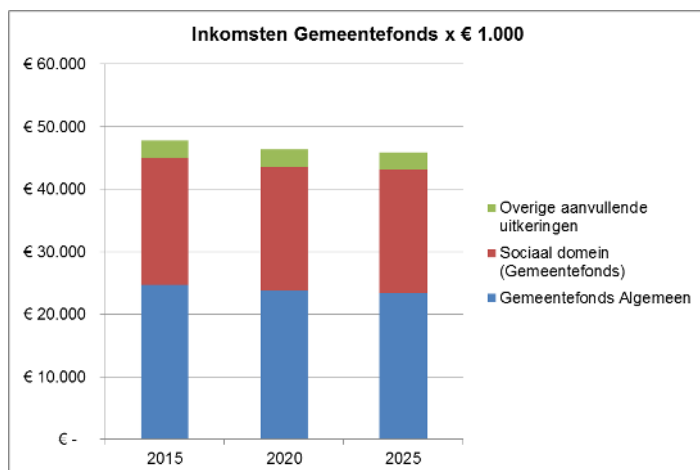
1	Leerlingenvervoer	38	75	75	75
4	Extra rentevoordeel	460	70	70	
3	100% kostendekking riool	170	170	170	170
dm	3% extra ozb-verhoging 2015 en 2016	150	300	300	300
dm	Toeristenbelasting	92	92	240	240
	TOTAAL (x 1.000)	3.416	4.124	4.730	6.166

Analyse financiën

De vraag is echter of de realisatie van de taakstelling, vooral ook met het oog op de bevolkingstransitie, zal leiden tot een duurzaam begrotingsevenwicht (ook de periode na 2018). Immers Leudal wil voorkomen dat er nu een pakket maatregelen voor de voorzieningen wordt ingezet waar later op moet worden teruggekomen. Het zou immers een desinvestering betekenen wanneer nu in nieuwbouw een brede school wordt geïnvesteerd die leerlingen uit omringende scholen – die moeten worden gesloten opvangt – die over 8 jaar weer zou moeten worden gesloten omdat het aantal leerlingen tegenvalt en de lasten per saldo niet te dragen zijn op de gemeentebegroting.

Uitgaande van de gemeentelijke meerjarenbegroting 2015-2018 is er daarom een mageraming gemaakt van de effecten van de ontgroening, vergrijzing en bevolkingsdaling op de gemeentefinanciën. Hiervoor is verder gekeken dan het jaar 2018, omdat de vraag is of met de huidige maatregelen de financiën duurzaam op orde komen. De gemeente ontvangt inkomsten vanuit lokale heffingen (OZB, Afvalstoffenheffing, rioolheffing, hondenbelasting, toeristenbelasting en leges). Veel van deze inkomsten zijn afhankelijk van de ontwikkeling van het aantal inwoners en huishoudens. Zoals weergegeven in de demografische prognoses is tot en met 2025 sprake van een lichte daling van het aantal inwoners; het aantal huishoudens neemt nog licht toe. Doordat de gemeente uitgaat van een verhoging van de lokale heffingen de komende jaren wordt geraamd dat de inkomsten op jaarbasis per saldo zullen toenemen van € 14,2 miljoen in 2015 tot € 15,2 miljoen in 2025. Opgeteld voor een periode van 10 jaar betekent deze stijging op jaarbasis dat de gemeente € 6,7 miljoen “verdient” tussen 2015 en 2025 (prijspeil 2015).

De algemene inkomsten uit het Gemeentefonds lopen in deze periode terug¹, doordat het Gemeentefonds in de versleuteling een aantal componenten kent die afhankelijk zijn van demografische ontwikkelingen. Als gevolg daarvan daalt de jaarlijkse algemene uitkering van € 24,7 miljoen in 2015 naar € 23,4 miljoen in 2025. Daarnaast dalen de aanvullende uitkeringen. In 2015 bedragen deze € 23 miljoen, in 2025 is dat naar verwachting € 22,5 miljoen. Cumulatief betekenen deze dalingen een vermindering van de inkomsten met € 10,7 miljoen in de periode 2015-2025.

Deels kan de daling van de inkomsten worden opgevangen, doordat als gevolg van de daling van het inwonertal ook minder uitgaven behoeven te worden gedaan (uiteraard is ook sprake van een vergrijzende bevolking waardoor meer uitgaven gedaan moeten worden, maar dit zit verdisconteerd in het gemeentefonds). Er is gekozen een bandbreedte te hanteren voor het deel van de uitgaven dat als vast kunnen worden aangemerkt (kapitaalslasten, apparaatskosten, huisvesting, gedeelde subsidies en minimaal benodigde onderhoud): tussen de 80% en 60%. De overige 20% tot 40% kan als variabel worden aangemerkt, waarop dus kan worden bezuinigd. Toepassing van dit laatste percentage op de gemeentebegroting (€ 58 miljoen per jaar² exclusief incidentele uitgaven) en rekening houdend met de bevolkingsdaling betekent dit een besparingsmogelijkheid cumulatief van tussen de € 5,5 en € 11 miljoen in de periode 2015-2025. Afgezet tegen de inkomstdaling van € 4 miljoen (€ 6,7 miljoen extra opbrengst uit de lokale heffingen minus € 10,7 miljoen minder uit het gemeentefonds) in dezelfde periode, resteert dan een cumulatieve opbrengst van tussen de € 7 en € 1,5 miljoen.

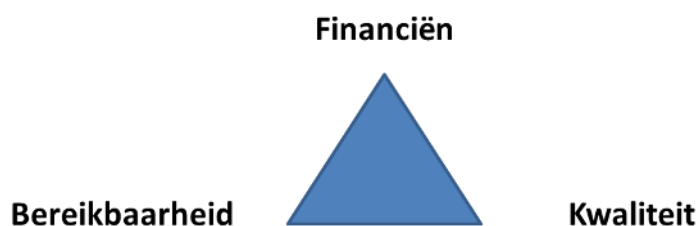
Dit betekent dat de gemeente Leudal, mits de bezuinigingstaakstelling uit de meerjarenbegroting wordt gerealiseerd, een duurzaam begrotingsevenwicht lijkt na te streven.

¹ In deze berekening is voornamelijk uitgegaan van de huidige maatstaven voor verdeling van het gemeentefonds, omdat cijfers voor de toekomstige herverdeling nog niet definitief zijn. Eerste berekeningen van het nieuwe verdeelmodel voor Leudal laten een hoger bedrag per inwoner zien voor de algemene uitkering. Het objectieve verdeelmodel voor jeugd laat juist een daling van het bedrag per inwoner zien voor Leudal.

² De begroting in totaal is ca. € 80 miljoen, voor deze exercitie is alleen gekeken naar het totaal resultaat en het totaal aan dekkingsmiddelen. De resultaten per onderdeel per programma zijn buiten beschouwing gelaten.

4. SCENARIO'S ACCOMMODATIES LEUDAL

In dit hoofdstuk zal onder andere worden getoetst of de bezuinigingstaakstelling voor het onderdeel accommodaties zal worden gerealiseerd met de maatregelen die de gemeente voor dat onderdeel heeft voorgesteld. Net zo belangrijk is wat de gevolgen van deze maatregelen zijn voor de bereikbaarheid en de kwaliteit van voorzieningen en accommodaties in Leudal. In discussies over de (toekomstige) voorzieningenstructuur in gemeenten en regio's komen deze drie aspecten altijd weer naar boven. Om die reden is er voor gekozen meerdere scenario's voor de gemeente Leudal op te stellen; niet alleen het scenario waarin de uitgangspunten uit de gemeentebegroting worden doorgerekend. Met meerdere scenario's wordt het eenvoudiger om gevoel te verkrijgen voor de afweging die steeds gemaakt dient te worden tussen kwaliteit, bereikbaarheid en financiën. De afweging tussen deze drie aspecten is hieronder gevisualiseerd in een driehoek. De scenario's die zijn opgesteld kunnen hierbinnen worden gepositioneerd.

Uitgangspuntenscenario

Gestart is met het uitgangspuntenscenario. Dit scenario is zo genoemd omdat de gemeente in de meerjarenbegroting 2015-2018 een aantal uitgangspunten geformuleerd heeft om invulling te geven aan de bezuinigingstaakstelling voor accommodaties. Zo moeten sport- en gemeenschapsaccommodaties, wil de gemeente deze blijven financieren, in ieder geval een bezettingsgraad van 50% hebben. Voor verschillende voorzieningen zijn de uitgangspunten uit de begroting geoperationaliseerd (want een bezettingsgraad van 50% kan op verschillende manieren worden uitgelegd) en vervolgens toegepast.³

De uitgangspunten uit de gemeentebegroting hebben vooral consequenties voor voetbal-, binnensport- en gemeenschapsaccommodaties. Van dit type zijn er relatief veel met een (te) lage bezettingsgraad. Het aantal accommodaties zou in dit scenario afnemen met respectievelijk 5, 5 en 9. Het aantal basisscholen en tennisaccommodaties zou in dit scenario met 1 afnemen. Met deze maatregelen zou er dus wel sprake zijn van enige verdunning van het aantal accommodaties, maar

³ Bij het opstellen van de scenario's is niet alleen gekeken naar de accommodaties die onder een bepaalde bezettingsgraad komen, maar juist ook naar het effect op de overige accommodaties. Gebruikers van de accommodaties zijn 'herverdeeld' volgens een scenariomodel gebaseerd op keuzegedrag van mensen (bijv. afkomstig uit psychologisch onderzoek), wet- en regelgeving en geldende normen.

het leidt niet tot een scenario waarbij enorme afstanden naar voorzieningen afgelegd hoeven te worden. In het scenario is het over het algemeen zo dat wanneer een bepaald type accommodatie niet meer in het ene dorp staat, dat deze dan wel behouden blijft in het buurdorp. Financieel zou er op jaarbasis sprake zijn van een inverdieneffect van ca. € 850.000. Over de periode tot en met 2025 gaat het om een bedrag van ongeveer € 8,8 mln. Dit is niet voldoende om te voldoen aan de bezuinigingstaakstelling: deze loopt op tot structureel 1,6 mln. in 2018. Opgeteld voor de periode tot en met 2025 gaat het in totaal dus om een bedrag van € 15,4 mln. Met de verkoop van accommodaties die worden afgestoten zou nog een deel van het negatieve saldo teniet kunnen worden gedaan, maar bij het hanteren van de criteria zoals beschreven in hoofdstuk 2 is sprake van een negatief saldo van € 2,9 mln. tot en met 2025. Dat betekent dus dat om een begrotingsevenwicht op de langere termijn te realiseren, aanvullende maatregelen nodig zijn.⁴ Daarom is gevraagd een aantal aanvullende scenario's op te stellen waarin de criteria voor het exploiteren – door de gemeente – van voorzieningen en accommodaties zijn aangescherpt.

In eerste instantie is toen op basis van benchmarks uit verschillende krimp- en anticipeerregio's het 'minimaal gezonde scenario' opgesteld. Hierin voldoen de voorzieningen aan een minimumnorm of – richtlijn om gezond de toekomst in te gaan. Hieruit bleek dat het uitgangspuntscenario heel dicht in de buurt komt van dit scenario. Dat bevestigt nogmaals (ook vanuit kwaliteitsoogpunt) dat de gemeente met de huidige maatregelen een goede eerste stap heeft gezet. Omdat de scenario's niet veel van elkaar verschillen is de verdere uitwerking van het minimaal gezonde scenario niet opgenomen in dit hoofdstuk, maar in de bijlage te vinden.

Functionele clustering

In dit scenario wordt gekozen voor het behoud van kwalitatief goede, multifunctionele accommodaties (brede maatschappelijke voorzieningen met bijvoorbeeld onderwijs-, sport en gemeenschapsfunctie onder een dak) en buitensportaccommodaties (voetbal en tennis) die onderdeel van een groter sportpark. Randvoorwaarde in het scenario is dat bestaande accommodaties (in theorie) maximaal worden gebruikt. Consequentie hiervan is dat het aantal dorpen wat over een compleet aanbod aan voorzieningen en accommodaties beschikt, afneemt. Voor de bereikbaarheid is dit scenario dus wat minder gunstig. Hier krijgen de inwoners van Leudal wel een kwalitatief zeer goed voorzieningenaanbod voor terug. Het gebruik van de accommodaties ligt hoog genoeg om toekomstbestendig te zijn en de mogelijkheid is er om slimme combinaties te zoeken zodat van elkaars kracht geprofiteerd kan worden. Ook financieel pakt dit scenario gunstig uit: doordat accommodaties een hoger gebruik kennen, wordt men minder afhankelijk van de gemeente om de exploitatie sluitend te krijgen. Daarnaast levert het afstoten van de overige accommodaties ook de

---

⁴ Uiteraard is het ook mogelijk met andere ingrepen (zoals het aanwenden van de reserves) het saldo ten gunste te beïnvloeden, maar omdat de gemeente streeft naar een duurzaam begrotingsevenwicht (waarvoor het verder omlaag brengen van de jaarlijkse lasten een vereiste is) wordt deze optie niet meegenomen in de scenario's.

nodige inverdieneffecten op. In het scenario functionele clustering is uiteindelijk sprake van een batig saldo van € 700.000 in 2025.

Clustering naar centrumkernen

In dit scenario is gekozen voor een benadering waarbij de criteria (zoals bezettingsgraad) zijn opgehoogd en waarin de voorkeur gegeven wordt aan bestaande accommodaties waar de meeste mogelijkheden voor schaalvergroting zijn. Dit type accommodaties staat veelal in de grotere kernen van een gemeente waardoor een clustering naar centrumkernen ontstaat. In Leudal is dat niet anders. Een concentratie van voorzieningen in centrumkernen zal tot gevolg hebben dat niet in elke dorp een voorziening in stand gehouden kan worden en daarmee neemt de bereikbaarheid dus af. Belangrijke randvoorwaarde voor een dergelijk scenario zijn dus goede verbindingen tussen de dorpen, zodat de accommodaties voor iedereen bereikbaar blijven. Voor de kwaliteit en de financiën betekent deze vorm van clustering dat sprake zal zijn van robuuste accommodaties met voldoende gebruikers, zodat deze toekomstbestendig zijn. Dit is ook terug te zien in de financiële consequenties, dit scenario zou voor de periode tot en met 2025 ongeveer op een begrotingsevenwicht uitkomen.

Met de scenario's functionele clustering en clustering naar centrumkernen wordt dus zichtbaar dat het in principe mogelijk is te komen tot aangescherpte criteria waarmee uiteindelijk een duurzaam begrotingsevenwicht kan worden gerealiseerd.

Maatschappelijke initiatieven dragen nu al bij

De gemeente heeft ook de vraag gesteld de – op dit moment bij de gemeente en onderzoekers bekende – maatschappelijke initiatieven te toetsen op mogelijke effecten voor het spreidingsbeeld, de kwaliteit van voorzieningen en de financiële consequenties. Maatschappelijke initiatieven zijn van groot belang, omdat de verandering in het accommodatiebeleid die nagestreefd wordt, niet alleen door de gemeente kan worden gerealiseerd. Voor een belangrijk deel gaat het juist om de gebruikers van de accommodaties en de gemeente streeft dan ook nadrukkelijk na om samen met de gemeenschap(pen) in de kernen van Leudal te komen tot slimme en dragelijke oplossingen. Maatschappelijke initiatieven die op dit moment worden ontplooid in het Leudalse kunnen heel goed bijdragen aan een kwalitatief goed en duurzaam voorzieningenaanbod tegen lagere kosten voor de gemeente.

De consequenties van de maatschappelijke initiatieven op de accommodaties zijn vooral zichtbaar in Neer (waar door het initiatief Park Leudal Oost een nieuwe binnensport- en gemeenschapsaccommodatie gerealiseerd wordt en er 2 sportaccommodaties en een gemeenschapsaccommodatie in op zouden gaan), in Leudal-West (samengaan van de scholen in Hunsel, Neeritter en Ittervoort in een IKC met sport- en gemeenschapsfunctie) en voor de voetbalverenigingen in Hart van Leudal en Leudal-West (mogelijke fusie tussen 4 voetbalverenigingen). Voor de bereikbaarheid heeft dit scenario iets verdergaande consequenties dan

het uitgangspuntenscenario, maar in iedere kern blijft in ieder geval één accommodatie behouden. Omdat het initiatieven uit de samenleving zijn, zal er naar verwachting sprake zijn van een positief effect op de kwaliteit. Verenigingen staan achter de initiatieven en dat betekent een grotere betrokkenheid wat zich kan uiten in bijvoorbeeld meer vrijwilligers. Financieel kan geconcludeerd worden dat initiatieven in potentie een belangrijke bijdrage kunnen leveren en in de goede richting zitten. Er is dan wel sprake van een negatief saldo van ca. € 2 mln., maar dat is bijna € 1 mln. gunstiger dan in het uitgangspuntenscenario. Wel is belangrijk om aan te tekenen dat bijvoorbeeld voor Park Leudal Oost voldaan moet worden aan de randvoorwaarde dat het initiatief voor het grootste deel (minstens 2/3^e in dit scenario) particulier gefinancierd dient te worden.

Kwaliteit – bereikbaarheid – financiën

Met de beschrijving van de verschillende scenario's is al wel enig gevoel gekregen voor de positionering van de scenario's in de driehoek kwaliteit – bereikbaarheid – financiën, maar voor het gemak zijn alle scenario's ten opzichte van elkaar gescoord op de drie aspecten. Dit is samengevat in onderstaande tabel:

Scenario	Bereikbaarheid	Kwaliteit	Financiën	Cumulatief saldo 2015-2025
Nulscenario: uitgangspunten gemeentebegroting	++	+/-	-	-€ 2.880.000
Scenario maatschappelijke initiatieven	+	+	+/-	-€ 2.104.000
Scenario functionele clustering	-	++	++	€ 677.000
Scenario clustering naar centrumkernen	+/-	+	+	-€ 494.000

In het uitgangspuntenscenario blijven van alle scenario's de meeste voorzieningen behouden (daarom de goede score op de bereikbaarheid), in de overige scenario's blijven minder accommodaties over. Dat er minder accommodaties overblijven heeft wel positiever effect op de kwaliteit, omdat veelal kwalitatief goede accommodaties overblijven die kunnen rekenen op draagvlak onder de bevolking (scenario maatschappelijke initiatieven) of waar door verdergaande clustering een hogere bezettingsgraad gerealiseerd kan worden. In beide gevallen zal er sprake zijn van meer gebruik en daarmee kan bijvoorbeeld een grotere bron van potentiële vrijwilligers aangeboord worden die betrokken zijn bij de activiteiten in de diverse accommodaties. Voor de financiën is zowel een score met + en - per scenario weergegeven, alsook het berekende cumulatieve saldo (voor periode 2015 – 2025). Het resultaat per scenario is afgezet tegen de cumulatieve bezuinigingstaakstelling voor deze periode om dit saldo te kunnen berekenen. Door de oogharen heen is de begroting op langere termijn voldoende sluitend te maken in het scenario functionele clustering en het scenario clustering naar centrumkernen. Daarbij ziet het scenario functionele clustering er financieel het meest gunstig uit; duidelijk wordt ook dat bij het uitgangspuntenscenario sprake is van een negatief saldo en dat met deze invulling niet wordt voldaan aan de taakstelling.

Stuurmanskunst vereist

Tegelijkertijd is duidelijk dat het hier gaat om scenario's en dat het van belang is niet alleen te focussen op de financiële consequenties. De afhankelijkheid van verschillende variabelen is groot: de economische situatie, de mogelijkheid om vastgoed te verkopen en de mate waarin accommodaties verder geprivatiseerd kunnen worden. Dit betekent dat de kunst vooral is om flexibel te blijven en in te spelen op de kansen die er liggen, maar ook op tegenvallende omstandigheden. Zo is het wellicht mogelijk (afhankelijk van de specifieke eigenschappen en omstandigheden per accommodatie) om samen te werken met een commerciële exploitant. Om het aantrekkelijk te maken voor ondernemers kan gedacht worden aan een financieringsconstructie waarbij de exploitant 2/3^e van de jaarlijkse lasten als huur betaalt. De gemeente voorziet dan in de overige 33% van de lasten en draagt zorg voor het onderhoud. Op deze manier kunnen de structurele lasten naar beneden gebracht worden, waardoor het al dan niet verkopen van accommodaties op termijn minder zwaar gaat wegen. De mogelijkheden voor dergelijke constructies verschillen van accommodatie tot accommodatie en het voert te ver om een dergelijke exercitie voor alle bestaande accommodaties in dit onderzoek mee te nemen. Dit is bij uitstek een van de onderwerpen die meegenomen kan worden tijdens het vervolgproces in de dorpen van Leudal. Een tweede mogelijkheid voor bijsturing is het aanwenden van de Essent middelen. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden bij tegenvallende verkoopresultaten, om wat tijd te kopen om een maatschappelijk initiatief los te trekken of om frictiekosten (procesmiddelen, afboeken van accommodaties) op te vangen. Bij een ombuigingsoperatie als deze is het soms noodzakelijk aan de voorkant wat extra kosten te maken voor een beter resultaat en perspectief op de langere termijn.

Kortom, er blijft sprake van een bepaalde onzekerheidsmarge en het vereist stuurmanskunst om tijdig en op de juiste manier tussen de onzekerheden door te laveren.

Op de volgende pagina's worden de scenario's zoals hierboven samengevat nader toegelicht:

- Paragraaf 4.1: Nulscenario: uitgangspunten gemeentebegroting
- Paragraaf 4.2: Scenario maatschappelijke initiatieven
- Paragraaf 4.3: Scenario functionele clustering
- Paragraaf 4.4: Scenario clustering naar centrumkernen

Telkens is in een format aangegeven wat de consequenties zijn en is afsluitend een kaartbeeld van de 'situatie 2025' toegevoegd.

4.1. Nulscenario: Uitgangspunten begroting

In de meerjarenbegroting zijn uitgangspunten opgenomen met betrekking tot de gemeentelijke accommodaties, bijvoorbeeld een minimale bezettingsgraad van 50% voor sport- en gemeenschapsaccommodaties. Stichting SPOLT is verantwoordelijk voor het basisonderwijs in Leudal, maar bij dalende leerlingenaantallen kan het schoolbestuur ervoor kiezen scholen samen te laten gaan en een gebouw terug te geven aan de gemeente. In dit geval is de uiterste ondergrens voor het bestuur minimaal 50 leerlingen. In dit scenario zijn de consequenties van het hanteren van deze uitgangspunten per voorziening vertaald naar kaartbeelden voor het jaar 2025. Tevens zijn de financiële consequenties voor het openhouden en eventueel sluiten van voorzieningen geraamd.

Gehanteerde normen en criteria

- Gemeenschapsaccommodaties:
  - Accommodaties onder 50% bezettingsgraad samenvoegen
  - Rekening houdend met ruimtelijke spreiding: afstand tot een accommodatie maximaal 4,8 km
  - Voorkeur voor open houden van accommodaties in particulier eigendom en met grootste gebruiksoppervlak, zodat er zoveel mogelijk gebruikers tegelijk gebruik van kunnen maken.
- Voor de bibliotheken alleen nog maar servicepunten, full-service bibliotheek moet er op regionaal niveau komen
- Scholen met minder dan 50 leerlingen sluiten en leerlingen verplaatsen naar dichtstbijzijnde school.

Consequenties

Type voorziening	Maasdorpen	Centrum-dorpen	Hart van Leudal	Leudal-West	Totaal	Opgave tov huidige situatie
Basisschool	4	2	3	4	13	-1
Sporthal/gymzaal	6	2	2	1	11	-4
Voetbal	1	2	2	3	8	-5
Tennis	2	2	3	1	8	-1
Gemeenschaps-accommodatie	3	2	3	3	11	-8
Bibliotheek	0	0	0	0	0	-1

- In dit scenario zijn de normen zoals in de meerjarenbegroting aangegeven toegepast op de verschillende accommodaties. In het cluster Maasdorpen en het cluster Leudal West moeten beduidend meer accommodaties sluiten en hun bezetting van verenigingen onderbrengen in andere accommodaties om boven deze norm te komen dan in de clusters Centrumdorpen en Hart van Leudal. In deze laatste clusters vindt er daarom minder verdunning in de accommodaties plaats dan in de eerste twee clusters.

- In het cluster Maasdorpen wordt in dit scenario relatief veel gesneden in de voetbalaccommodaties, maar houdt van alle clusters toch de meeste voorzieningen.
- Vooral de voorzieningen in de kleinste kernen vallen onder de gehanteerde normen en worden herverdeeld naar de grotere kernen. Daardoor vindt vooral in de kleinere kernen verdunning van het voorzieningenaanbod plaats. In Heibloem blijft bijvoorbeeld alleen een gemeenschapsaccommodatie in stand, omdat een school en voetbalveld onder de gestelde normen vallen. Haler kent alleen een gemeenschapsaccommodatie, maar deze wordt volledig gerund door vrijwilligers. De gemeente levert in principe geen bijdrage aan de exploitatie, de accommodatie blijft dan ook open in het scenario.
- In Leudal-West, doordat de gymzalen in Neeritter, Ittervoort en Hunsel in dit scenario zullen sluiten. Er zou voor gekozen kunnen worden een van de gymzalen open te houden, maar ze kennen allen een vergelijkbare bezetting en zijn van ongeveer gelijke kwaliteit. Indien ze allemaal zouden worden afgestoten dan zouden de basisscholen nog ver uit moeten wijken voor gymlessen: naar Ell, Grathem of Thorn (gemeente Maasgouw).
- De afstand tot primair onderwijs voor inwoners van Heibloem neemt met het sluiten van de school flink toe. Inwoners zouden zich kunnen oriënteren op de dichtstbijzijnde school in Meijel (gemeente Peel en Maas) of naar Roggel.
- Gemeenschapsaccommodaties kennen waarschijnlijk allemaal een lage bezetting. 9 van de 19 accommodaties moet worden afgestoten of worden gesloopt om de andere gemeenschapsaccommodaties een gezondere bezetting te geven. Dit betekent voor inwoners een grotere afstand tot een gemeenschapsaccommodatie. Dit geldt vooral voor Nunhem en Haelen.

Financiën

De financiële consequenties worden alleen voor de gemeente aangegeven. Dit is gedaan conform de uitgangspunten in zoals benoemd in hoofdstuk 2. De financiën worden cumulatief weergegeven (opgeteld voor de periode 2015-2025) als mutatie op de bezuinigingstaakstelling (ook opgeteld voor de periode 2015-2025) zoals die is geformuleerd voor de accommodaties.

	Lasten	Baten
Bezuinigingstaakstelling	€ 15.360.000	
Initiële investeringen / opbrengsten	€ 5.830.000	€ 9.522.000
Structurele inverdieneffecten		€ 8.788.000
Totaal	€ 21.190.000	€ 18.310.000

Saldo kosten baten	-€ 2.880.000
---------------------------	---------------------

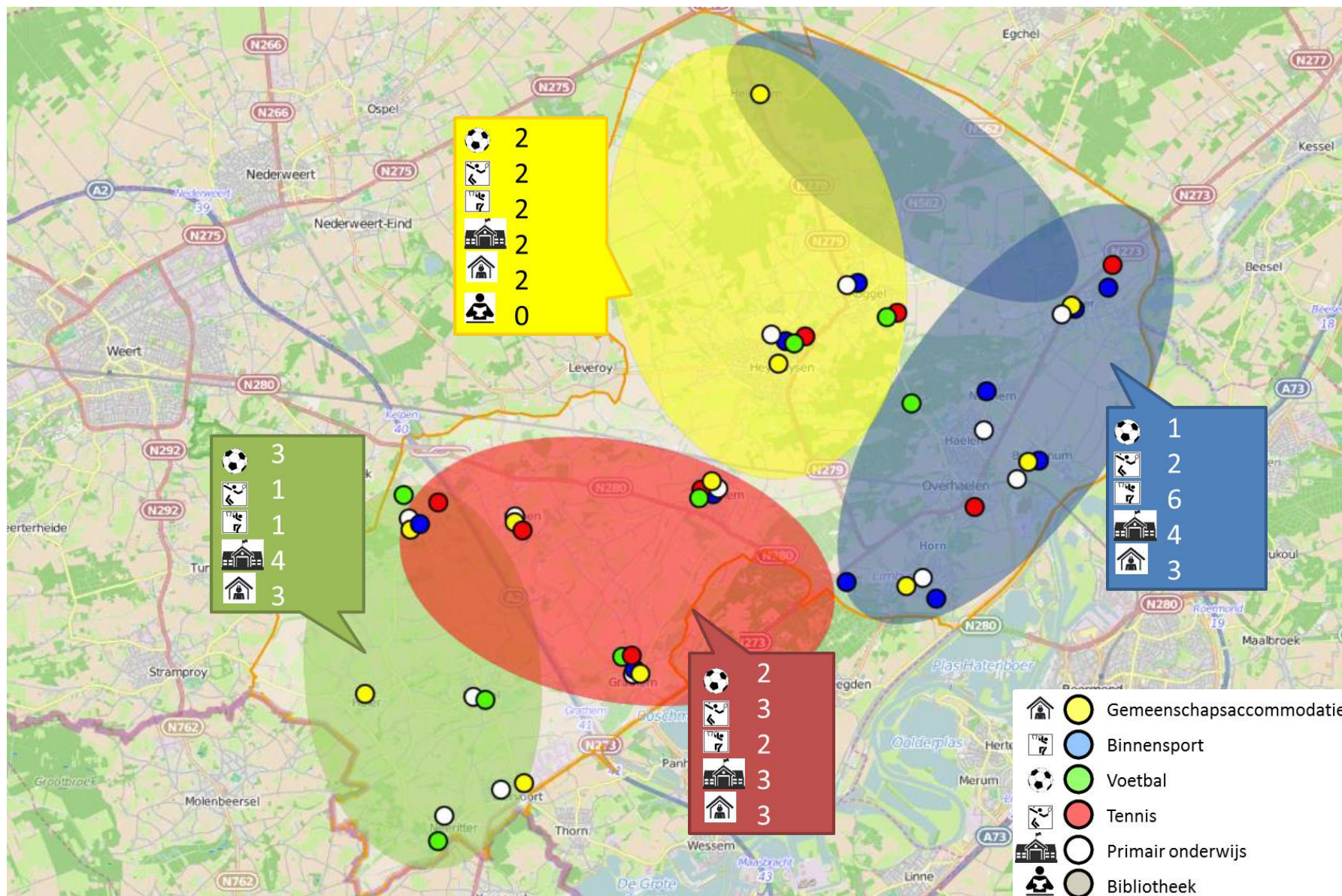
Duidelijk wordt dat er sprake is van een negatief saldo in dit scenario, dus van een financieel duurzame oplossing lijkt nog geen sprake. De bereikbaarheid blijft wel goed, zeker in vergelijking met scenario's die wat verder gaan. Om de financiën op orde te krijgen zal er dus meer afgestoten moeten worden of onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om meer door de samenleving op te laten pakken door bijvoorbeeld het overnemen van accommodaties door verenigingen en/of marktpartijen.

Mogelijkheden per cluster

- In Neer, Nunhem en Horn wordt de voetbalaccommodatie in dit scenario afgestoten. Er lopen initiatieven om juist in Neer de accommodatie uit te breiden en de accommodaties in Haelen, Nunhem en Neer te sluiten. Het zal afhangen van de mogelijkheden tot uitbreiding, ligging en draagvlak voor welke locatie zal worden gekozen.
- Het initiatief om de gymzaal in Ittervoort uit te breiden en de verenigingen die nu gebruik maken van gymzalen in Hunsel en Neeritter daarnaar over te plaatsen zou een goede oplossing zijn voor de binnensport in Leudal West. Idee zou dan kunnen zijn direct ook het primair onderwijs en de gemeenschapsaccommodaties in het initiatief te betrekken. Ook is het goed om over de gemeentegrens heen te kijken, omdat (vooral relevant voor Ittervoort en Neeritter) Thorn eigenlijk vlakbij ligt.

Maasdorpen	Centrumdorpen	Hart van Leudal	Leudal-West
In alle kernen nog een voorziening aanwezig. Mogelijkheden voor multifunctioneel gebruik in Neer, Buggenum en Horn.	In Heibloem wordt een laatste voorziening in stand gehouden. Roggel en Heythuysen behouden stevig aanbod met voldoende mogelijkheden voor gezamenlijk gebruik.	Bijna alle voorzieningen worden in stand gehouden in dit scenario. Brede maatschappelijke voorzieningen die er nu zijn blijven in gebruik. Bereikbaarheid is hiermee gewaarborgd, maar of het meer gebruik oplevert is de vraag.	Hunsel, Neeritter en Ittervoort behouden een groot deel van het huidige aanbod in dit scenario. Wel is dit een weinig duurzame oplossing, omdat in dit cluster van Leudal de urgentie het hoogst lijkt. De gemeenschapsaccommodatie in Haler wordt als schoolvoorbeeld voor de rest van Leudal gezien.

Kaartbeeld Nulscenario: Uitgangspunten begroting

4.2. Scenario maatschappelijke initiatieven

In het scenario maatschappelijke initiatieven zijn alle initiatieven die er op dit moment in Leudal rondom de diverse accommodaties lopen weergegeven. Dit scenario is aanvullend op het uitgangspuntenscenario. Met dit scenario wordt aangegeven of de initiatieven zoals die er nu liggen afdoende zijn om het voorzieningenaanbod toekomstbestendig te maken en welke consequenties de initiatieven hebben voor bijvoorbeeld de spreiding van de verschillende voorzieningen.

Accommodaties waar geen initiatieven voor bekend zijn en waar ook niets mee gebeurt in het uitgangspuntenscenario worden in stand gehouden in dit scenario.

Gehanteerde normen en criteria	<ul style="list-style-type: none"> • Gelijk aan het uitgangspuntenscenario. Daarnaast zijn de volgende maatschappelijke initiatieven doorgevoerd in dit scenario: • Voetbal: <ul style="list-style-type: none"> ○ Grathem, Kelpen-Oler, Hunsel en Ell zijn met elkaar in gesprek over een fusie. In het scenario is ervoor gekozen de grootste accommodatie hiervoor te benutten en deze uit te breiden met een aantal velden zodat de volledige fusievereniging geaccommodeerd kan worden. ○ De dames van de voetbalverenigingen uit Haelen en Neer spelen reeds samen in Neer. Mogelijk is dit de opmaat voor een volledig samengaan in Neer. ○ Door de voetbalverenigingen uit Neeritter en Thorn (gemeente Maasgouw) worden ook voorzichtige bewegingen gemaakt. In dit scenario worden beide verenigingen in Neeritter gevestigd. Dit kan de opmaat zijn voor een uitruil met de gemeente Maasgouw. Een samengaan van de voetbalverenigingen uit Horn en Beegden (gemeente Maasgouw) ligt daarbij voor de hand. • Tennis <ul style="list-style-type: none"> ○ De verenigingen uit Horn en Haelen zijn recent gefuseerd en hebben een nieuwe accommodatie gekregen. Daar is eventueel nog ruimte voor een andere verenigingen. In dit scenario is er voor gekozen de tennisvereniging uit Neer te huisvesten in Haelen. Ook hier is dan in feite sprake van uitruil: Neer de voetbal, Haelen de tennis. • Brede maatschappelijke voorzieningen <ul style="list-style-type: none"> ○ In Neer is er de intentie te komen tot "Park Leudal Oost" gericht op sport en ontmoeting. Onderdeel van het Park zouden een nieuwe sporthal zijn en ook o.a. de seniorenvereniging zou er gebruik van gaan maken. Dit betekent dat in het scenario bestaande voorzieningen voor binnensport en ontmoeting in Neer gesloten zijn.
---------------------------------------	--

- In Leudal-West wordt samen met schoolbestuur SPOLT gesproken over het samengaan van de scholen in Hunsel, Neeritter en Ittervoort. In het scenario is gekozen voor het vormen van een “Integraal Kindcentrum Leudal West” zodat een robuuste onderwijsvoorziening ontstaat. Daarnaast zou het logisch zijn bij een dergelijke beweging direct ook de bestaande sport- en gemeenschapsaccommodaties in de drie kernen te betrekken. Er wordt in het scenario uitgegaan van uitbreiding van de school in Ittervoort en aanbouw van een nieuwe sport- en ontmoetingsvoorziening en afstoten van de bestaande binnensportaccommodaties in Hunsel, Neeritter en Ittervoort.

Consequenties

Type voorziening	Maasdorpen	Centrum-dorpen	Hart van Leudal	Leudal-West	Totaal	Opgave tov huidige situatie
Basisschool	4	2	3	2	11	-3
Sporthal/gymzaal	5	2	2	2	11	-4
Voetbal	1	2	2	1	6	-7
Tennis	1	2	3	1	7	-2
Gemeenschaps-accommodatie	3	2	3	3	11	-8
Bibliotheek	0	0	0	0	0	-1

- Naast de consequenties zoals benoemd in het uitgangspuntenscenario is nu ook te zien dat vooral voor de voetbalaccommodaties sprake is van een verdergaande clustering.
- De gefuseerde verenigingen uit Grathem, Kelpen-Oler, Hunsel en Ell worden in het scenario gehuisvest in Kelpen-Oler en dat heeft vanzelfsprekend gevolgen voor de leden afkomst uit de andere kernen.
- In Leudal-West wordt het primair onderwijs geclusterd in Ittervoort. Waardoor de afstand tot school voor de (ouders van) leerlingen uit Hunsel en Neeritter (en wellicht ook nog Haler, waar de school al eerder gesloten werd) groter wordt.
- Het scenario heeft positieve gevolgen voor de kwaliteit van voorzieningen. Omdat het gedragen initiatieven zijn door de maatschappij mag verondersteld worden dat burgers, leden van verenigingen en andere geïnteresseerden betrokken blijven ook als de activiteiten verplaatst zijn naar een nieuwe locatie.

Financiën

De financiële consequenties worden alleen voor de gemeente aangegeven. Dit is gedaan conform de uitgangspunten in zoals benoemd in hoofdstuk 2. Aanvullend wordt in dit scenario gekozen voor de volgende verdeling van investeringen die gedaan moeten worden om de maatschappelijke initiatieven te faciliteren:

- Doelstelling van de initiatiefnemers van Park Leudal Oost is dat het volledig wordt gefinancierd met een private partij. In het scenario gaan wij uit van een bijdrage van de gemeente van 33% aan de noodzakelijke investering.
- Voor uitbreiding van de voetbalaccommodatie voor de fusievereniging Grathem, Kelpen-Oler, Hunsel en Ell wordt uitgegaan van volledige financiering door de gemeente.
- Voor IKC Leudal West wordt uitgegaan van volledige financiering door de gemeente voor uitbreiding van de onderwijsfunctie. Voor de sport- en ontmoetingsfunctie wordt met 50% gerekend.

De financiën worden cumulatief weergegeven (opgeteld voor de periode 2015-2025) als mutatie op de bezuinigingstaakstelling (ook opgeteld voor de periode 2015-2025) zoals die is geformuleerd voor de accommodaties.

	Lasten	Baten
Bezuinigingstaakstelling	€ 15.360.000	
Initiële investeringen / opbrengsten	€ 6.681.000	€ 11.250.000
Structurele inderdieneffecten		€ 8.688.000
Totaal	€ 22.041.000	€ 19.938.000
Saldo kosten baten	-€ 2.104.000	

Geconcludeerd kan worden dat de maatschappelijke initiatieven die er op dit moment lopen in ieder geval in de goede richting zitten. Ten opzichte van het uitgangspuntscenario ziet het financiële plaatje er gunstiger uit. Voor een werkelijk duurzame oplossing zal het dus nodig zijn nog iets verder te optimaliseren dan in dit scenario het geval is. Een andere optie voor de gemeente zou zijn, omdat het hier gaat om maatschappelijke initiatieven, om met de financiële reserves een deel van de kosten die in dit scenario gemaakt worden af te dekken.

Mogelijkheden per cluster

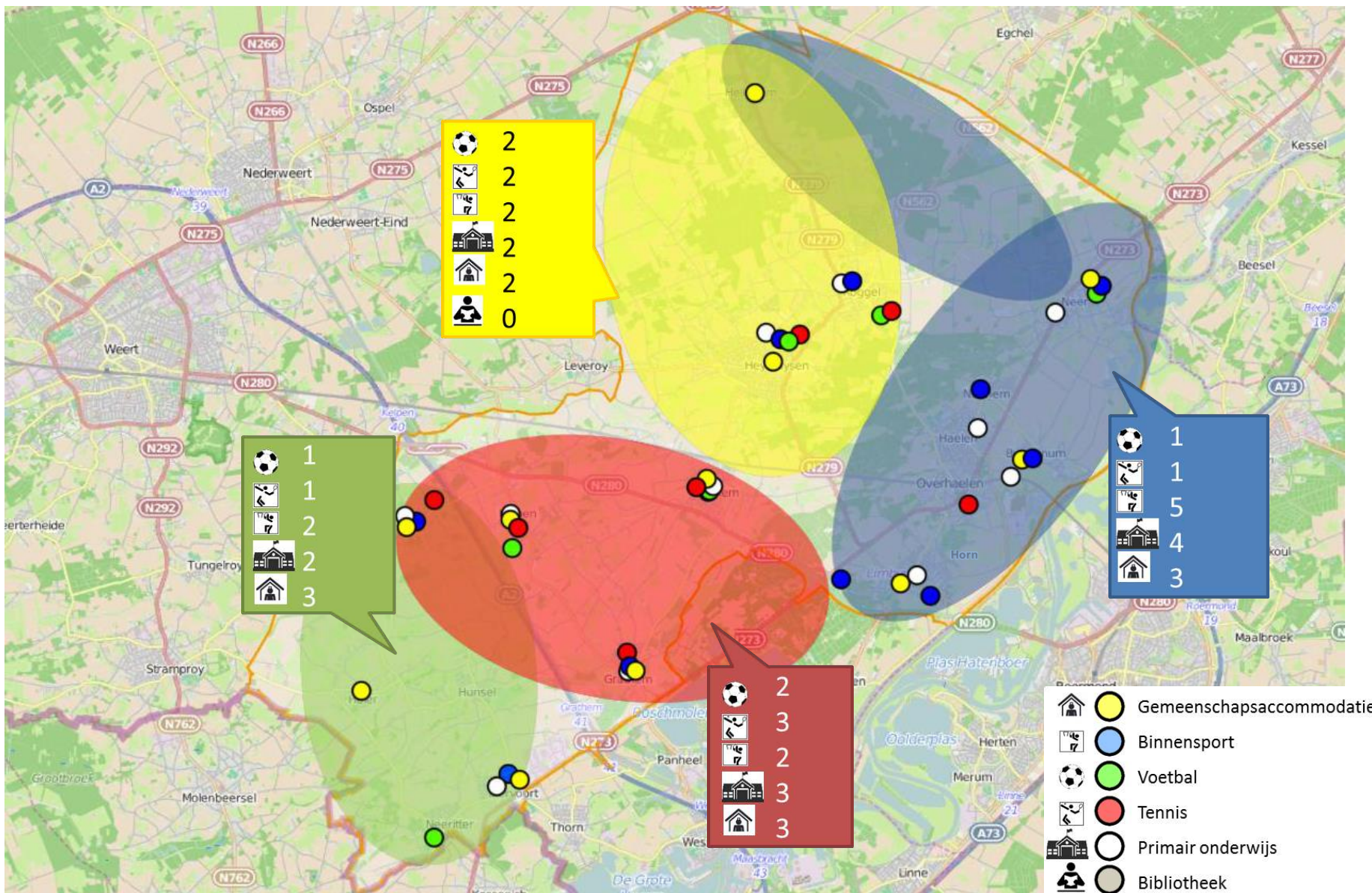
- In alle vier de clusters is sprake van maatschappelijke initiatieven in het scenario. Alleen in de Centrumdorpen lijkt er weinig te spelen. Dit kan verklaard worden doordat de urgentie daar niet zo hoog lijkt op dit moment. De voorzieningen die er staan, met uitzondering van De Bombardon wellicht, lijken redelijk toekomstbestendig.
- Zeker voor Leudal-West lijkt de urgentie juist heel hoog te zijn. Het realiseren van een IKC is in potentie een mooie oplossing voor de problemen met de binnensport- en gemeenschapsaccommodaties die allen te kampen hebben met

een zeer lage bezettingsgraad. Ook in het primair onderwijs is sprake van drie basisscholen die allen net iets meer of net iets minder dan 100 leerlingen hebben. Het samenvoegen van de scholen leidt tot een school van een omvang die de komende jaren nog robuust blijft.

- Park Leudal Oost is een uniek initiatief. De enige vraag die je kunt stellen is of Neer, vanuit het oogpunt van spreiding, de juiste plek is voor realisatie van een dergelijk initiatief. Omdat er marktpartijen bij betrokken zijn en ook verenigingen uit andere kernen lijkt dit geen issue te zijn. Het doel is om het initiatief volledig te financieren zonder een beroep te doen op financiën van de gemeente. Dit is een mooi streven. Dat de gemeente een bijdrage levert in mensen en middelen om het proces te faciliteren is logisch, maar ze moet oppassen dat daarmee niet de schijn ontstaat dat Park Leudal Oost er hoe dan ook gaat komen. Mocht het niet lukken financiers te vinden, moet de gemeente in de positie kunnen zijn om te weigeren de portemonnee te trekken.
- De intentie van de vier voetbalverenigingen uit Leudal West en het Hart van Leudal om te komen tot een fusie is lovenswaardig. In dit scenario is gekozen voor samengaan op één accommodatie. Mogelijk kan gedurende een overgangperiode in eerste instantie nog gebruikgemaakt worden van twee accommodaties.

Maasdorpen	Centrumdorpen	Hart van Leudal	Leudal-West
In alle kernen nog een voorziening aanwezig. Met Park Leudal Oost een uniek initiatief voor een samengaan van sport- en welzijnsfuncties. Doordat ook verenigingen uit andere kernen betrokken zijn kan het in theorie een voorziening zijn voor alle kernen in het cluster Maasdorpen.	In Heibloem wordt een laatste voorziening in stand gehouden. Roggel en Heythuysen behouden stevig aanbod met voldoende mogelijkheden voor gezamenlijk gebruik.	Vergaande optimalisatie van de voetbalaccommodaties, dit kan leiden tot een robuuste vereniging met een sterk kader om gezond de toekomst in te gaan. Wellicht kan dit ook de basis vormen voor het ontplooiën van andere activiteiten in het Hart van Leudal die bij kunnen dragen aan de leefbaarheid in de kernen.	Stevig Integraal Kindcentrum in Ittervoort, waarmee het onderwijs duurzaam wordt gewaarborgd in Leudal-West. Door het toevoegen van sport- en ontmoetingsfunctie ontstaat een brede basis voor het gebruik van deze voorziening.

Kaartbeeld scenario maatschappelijke initiatieven

4.3. Scenario functionele clustering

Het scenario functionele clustering gaat uit van een meerwaarde die een bepaald type voorziening krijgt door een combinatie met een andere voorziening: bijvoorbeeld doordat clubhuizen, kantines, douches, vergader- of ontmoetingsruimtes worden gedeeld.

Gehanteerde normen en criteria	<ul style="list-style-type: none"> • Binnensport: <ul style="list-style-type: none"> ○ Prioriteit bij accommodaties die onderdeel zijn van een voorzieningcomplex (bmv of mfa). ○ Accommodaties zo volledig mogelijk bezetten ○ Verenigingen zoveel mogelijk clusteren • Voetbal: <ul style="list-style-type: none"> ○ Prioriteit bij accommodaties die onderdeel zijn van een sportpark. Solitaire locaties afstoten ○ Accommodaties zo volledig mogelijk bezetten ○ Rekening houdend met recente nieuw- of verbouw. • Tennis: <ul style="list-style-type: none"> ○ Prioriteit bij accommodaties die onderdeel zijn van een sportpark of bij een andere accommodatie liggen én bij accommodaties met multifunctionele ondergrond (allweather) ○ Rekening houdend met fusies bij voetbalverenigingen in dit scenario ○ Behoud van private accommodaties • Gemeenschapsaccommodaties: <ul style="list-style-type: none"> ○ Behoud van multifunctionele accommodaties ○ Afstoten van monofunctionele accommodaties, ongeacht afstand ○ Accommodaties worden maximaal benut • Primair onderwijs: <ul style="list-style-type: none"> ○ Minimaal 150 leerlingen per school ○ Brede scholen met minder dan 150 ln behouden 						
Consequenties	Type voorziening	Maasdorpen	Centrum-dorpen	Hart van Leudal	Leudal-West	Totaal	Opgave tov huidige situatie
	Basisschool	3	2	2	2	9	-5
	Sporthal/gymzaal	4	2	1	2	9	-6
	Voetbal	2	1	2	0	5	-8
	Tennis	2	1	2	0	5	-4
	Gemeenschaps-accommodatie	2	2	1	3	8	-11
	Bibliotheek	0	0	0	0	0	-1

- De consequenties voor dit scenario zijn vrij groot in Leudal-West: in dit scenario verdwijnen in Hunsel alle voorzieningen en dat geldt ook voor Neeritter. In Ittervoort zou alleen nog primair onderwijs worden aangeboden (gecombineerd met een sport- en ontmoetingsfunctie). Ell zou, ondanks de ligging, de 'centrumkern' worden in Leudal-West in dit scenario. Voor voetbal zou men naar de fusieclub in het Hart van Leudal moeten gaan of de gemeentegrens over naar Thorn in het zuiden of Swartbroek in het noorden.
- Ook Heibloem zal geen voorzieningen meer kennen in dit scenario, wat betekent dat de afstanden tot de dichtstbijzijnde voorziening daar serieus worden. Wel is het zo dat zodra die bereikt is, er door de functionele clustering er een keur aan voorzieningen beschikbaar is.
- De grotere kernen hebben in dit scenario een minder groot aantal accommodaties; maar vinden op goede afstand een accommodatie die vaak meerdere voorzieningen in een biedt. Voor gebruik van voorzieningen in kernen als Heythuysen, Haelen, Grathem of Kelpen-Oler hoeven inwoners zich slechts te oriënteren op 3 à 4 locaties, waar ze al hun voorzieningen treffen.

Financiën

De financiële consequenties worden alleen voor de gemeente aangegeven. Dit is gedaan conform de uitgangspunten in zoals benoemd in hoofdstuk 2. De financiën worden cumulatief weergegeven (opgeteld voor de periode 2015-2025) als mutatie op de bezuinigingstaakstelling (ook opgeteld voor de periode 2015-2025) zoals die is geformuleerd voor de accommodaties.

	Lasten	Baten
Bezuinigingstaakstelling	€ 15.360.000	
Initiële investeringen / opbrengsten	€ 8.356.000	€ 13.388.000
Structurele inverdieneffecten		€ 11.005.000
Totaal	€ 23.716.000	€ 24.392.000
Saldo kosten baten	€ 677.000	

Door het maximaal benutten van de bestaande accommodaties is het mogelijk een dusdanige besparing te realiseren dat er cumulatief sprake is van een batig saldo in dit scenario.

Mogelijkheden per cluster

- In het midden en zuiden van Leudal-West ligt een opgave: van alle voorzieningen zal in dit scenario alleen de basisschool in Ittervoort blijven bestaan. De vraag is of dit voldoende is om te voorzien in de ontmoeting van de inwoners van Neeritter,

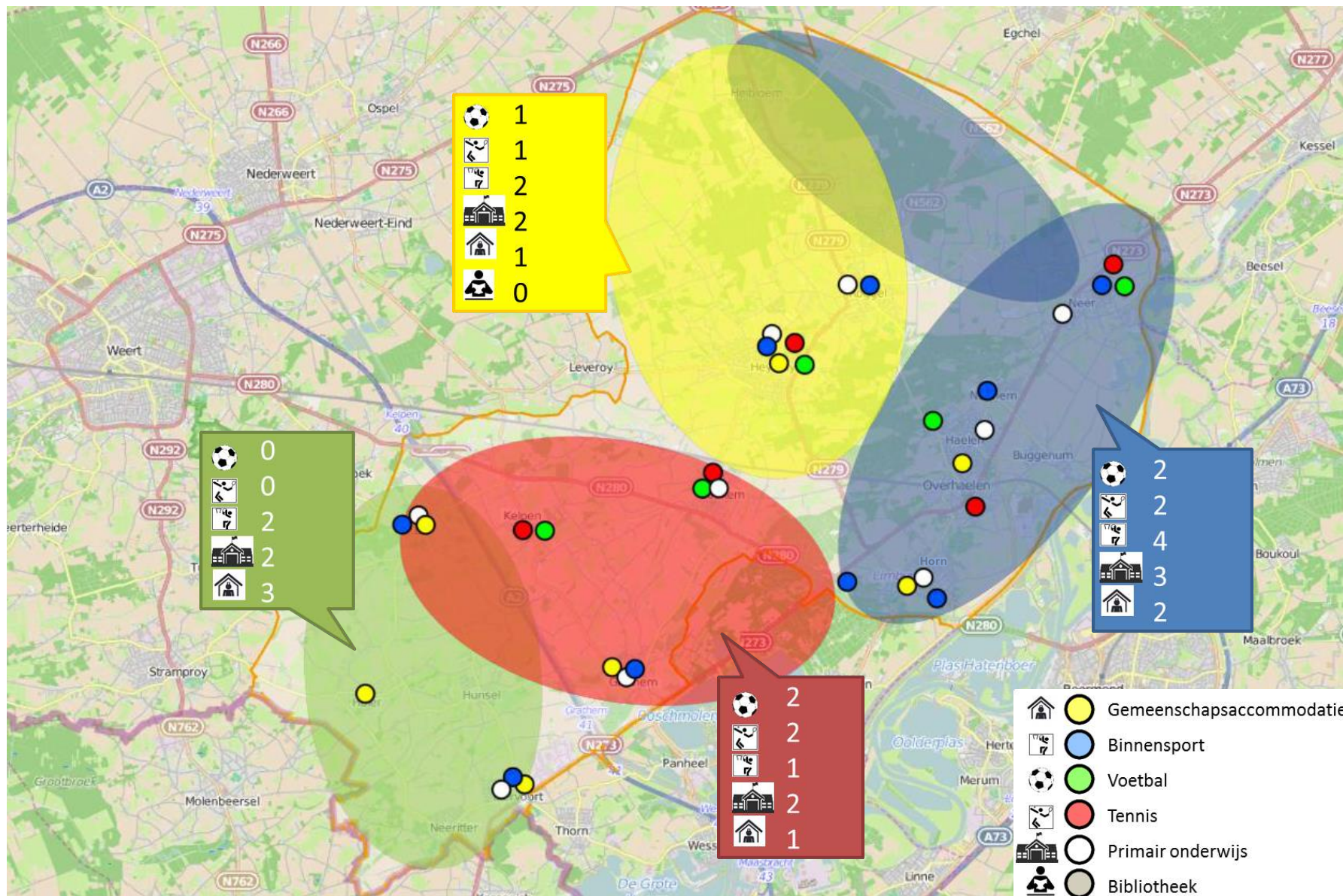

Ittervoort en Hunsel. Daar krijgt Leudal-West wel een robuuste onderwijsvoorziening voor terug, met ruimte voor ontmoeting en sport. Indien er initiatieven zijn vanuit de gemeenschap in Hunsel, zullen deze maximaal gestimuleerd moeten worden, bijvoorbeeld met gebruik van leeggekomen vastgoed. De toenadering van de voetbalclubs in Neeritter en Thorn (Maasgouw) kan deels een uitkomst bieden in dit vraagstuk.

- Wanneer inwoners uit Heibloem de geclusterde voorzieningen in Roggel, Neer of Heythuysen te ver weg vinden zou met een initiatief ingespeeld kunnen worden op deze situatie. De huidige accommodatie, De Klokkestoel, staat onder druk en het is de vraag of er voldoende draagvlak is om deze als gemeenschap overeind te houden. Er is een werkgroep die vanuit de gemeenschapsraad Heibloem actief met het voorzieningenvraagstuk bezig is.

Maasdorpen	Centrumdorpen	Hart van Leudal	Leudal-West
Wat sterkere concentratie van voorzieningen in Neer en Horn. Mogelijkheden voor multifunctioneel gebruik	Heythuysen zou in dit scenario werkelijk een centrumfunctie gaan vervullen in het cluster Centrumdorpen. Met cultureel centrum Bombardon mogelijk een subregionale functie.	In Grathem blijft een stevige brede maatschappelijke voorziening staan waarin diverse functies nu al geclusterd zijn. Door het afstoten van een aantal andere accommodaties zou het aantal gebruikers uit andere kernen mogelijk verder toenemen. Wellicht zelfs uit Maashouw (Heel, Panheel).	Integraal kindcentrum in Leudal-West, inwoners van Neeritter, Ittervoort en Hunsel zouden daar volledig op aangewezen zijn. Deze krijgen daar dan wel wat voor terug in termen van kwaliteit.

Kaartbeeld functionele clustering

4.4. Optimaliseringsscenario 3: Clustering naar centrumkernen

In dit scenario wordt een aanzet gedaan voor concentratie van voorzieningen in de centrumkernen, waarbij een goede lokale bereikbaarheid van dienstverlening een belangrijke randvoorwaarde is.

Gehanteerde normen en criteria	<ul style="list-style-type: none"> • Binnensport: <ul style="list-style-type: none"> ○ 50% bezettingsgraad ○ Maximaal 1 binnensportaccommodatie per kern ○ Gemeenschapsaccommodaties leidend: bij afstoten bmv, sluit gymzaal ook • Voetbal: <ul style="list-style-type: none"> ○ Behoud van accommodaties met 4 of meer velden ○ Bezettingsgraad optimaliseren door verenigingen te clusteren op de resterende accommodaties met 4 of meer velden ○ Rekening houdend met ruimtelijke spreiding ○ Behoud van recent gebouwde accommodaties • Tennis <ul style="list-style-type: none"> ○ Behoud van accommodaties privaat bezit ○ Behoud van accommodaties gemeentelijk bezit met 60% bezettingsgraad of hoger ○ Verenigingen op accommodaties die niet aan norm van 60% voldoen, clusteren op de resterende accommodaties • Gemeenschapsaccommodaties: <ul style="list-style-type: none"> ○ Verhogen bezettingsgraad door clustering in de grotere kernen, afstoten accommodaties in de kleinere kernen ○ Rekening houdend met ruimtelijke spreiding: afstand tot een accommodatie maximaal 4,8 km • Primair onderwijs: <ul style="list-style-type: none"> ○ Minimaal 150 leerlingen als ondergrens 																																																	
Consequenties	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Type voorziening</th> <th>Maasdorpen</th> <th>Centrum-dorpen</th> <th>Hart van Leudal</th> <th>Leudal-West</th> <th>Totaal</th> <th>Opgave tov huidige situatie</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Basisschool</td> <td>3</td> <td>2</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>8</td> <td>-6</td> </tr> <tr> <td>Sporthal/gymzaal</td> <td>4</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>7</td> <td>-8</td> </tr> <tr> <td>Voetbal</td> <td>0</td> <td>2</td> <td>2</td> <td>1</td> <td>5</td> <td>-8</td> </tr> <tr> <td>Tennis</td> <td>2</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>1</td> <td>6</td> <td>-3</td> </tr> <tr> <td>Gemeenschaps-accommodatie</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>1</td> <td>3</td> <td>7</td> <td>-12</td> </tr> <tr> <td>Bibliotheek</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>-1</td> </tr> </tbody> </table>	Type voorziening	Maasdorpen	Centrum-dorpen	Hart van Leudal	Leudal-West	Totaal	Opgave tov huidige situatie	Basisschool	3	2	1	2	8	-6	Sporthal/gymzaal	4	1	1	1	7	-8	Voetbal	0	2	2	1	5	-8	Tennis	2	1	2	1	6	-3	Gemeenschaps-accommodatie	1	2	1	3	7	-12	Bibliotheek	0	0	0	0	0	-1
Type voorziening	Maasdorpen	Centrum-dorpen	Hart van Leudal	Leudal-West	Totaal	Opgave tov huidige situatie																																												
Basisschool	3	2	1	2	8	-6																																												
Sporthal/gymzaal	4	1	1	1	7	-8																																												
Voetbal	0	2	2	1	5	-8																																												
Tennis	2	1	2	1	6	-3																																												
Gemeenschaps-accommodatie	1	2	1	3	7	-12																																												
Bibliotheek	0	0	0	0	0	-1																																												

	<ul style="list-style-type: none"> In dit scenario is sprake van vergaande clustering van voorzieningen. Daardoor worden in Leudal 3 kernen zichtbaar die qua accommodaties een centrumfunctie gaan vervullen voor de rest van Leudal: Heythuysen voor de Centrum- en Maasdorpen, Baexem voor het Hart van Leudal en Ell voor Leudal West. Dat betekent ook dat de afstanden tot voorzieningen groter worden voor de inwoners van Leudal. Met een vergrijzende bevolking (en ouderen die over het algemeen wat minder mobiel zijn) zal dat iets vragen van de vervoersstromen in de gemeente. In dit scenario beschikken Hunsel en Buggenum niet meer over een voorziening waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten. In de overige kernen is dit wel mogelijk: in een gemeenschapsaccommodatie, school of kantine van de sportvereniging. Met name voor Hunsel heeft dit consequenties voor de afstand tot voorzieningen. Buggenum ligt als kern minder geïsoleerd met Haelen en Nunhem om de hoek. 																		
Financiën	<p>De financiële consequenties worden alleen voor de gemeente aangegeven. Dit is gedaan conform de uitgangspunten in zoals benoemd in hoofdstuk 2. De financiën worden cumulatief weergegeven (opgeteld voor de periode 2015-2025) als mutatie op de bezuinigingstaakstelling (ook opgeteld voor de periode 2015-2025) zoals die is geformuleerd voor de accommodaties.</p> <table border="1" data-bbox="416 1305 1225 1603"> <thead> <tr> <th></th> <th>Lasten</th> <th>Baten</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Bezuinigingstaakstelling</td> <td>€ 15.360.000</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Initiële investeringen / opbrengsten</td> <td>€ 13.396.000</td> <td>€ 15.313.000</td> </tr> <tr> <td>Structurele inverdieneffecten</td> <td></td> <td>€ 12.950.000</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td>€ 28.756.000</td> <td>€ 28.263.000</td> </tr> <tr> <td>Saldo kosten baten</td> <td>-€ 494.000</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Door de mate waarin geclusterd wordt, en het aantal accommodaties dat wordt afgestoten, komt er in dit scenario een licht negatief saldo uit voor de periode tot en met 2025. Door de oogharen heen kan geconcludeerd worden dat de begroting met deze maatregelen voldoende sluitend zou kunnen zijn.</p>		Lasten	Baten	Bezuinigingstaakstelling	€ 15.360.000		Initiële investeringen / opbrengsten	€ 13.396.000	€ 15.313.000	Structurele inverdieneffecten		€ 12.950.000	Totaal	€ 28.756.000	€ 28.263.000	Saldo kosten baten	-€ 494.000	
	Lasten	Baten																	
Bezuinigingstaakstelling	€ 15.360.000																		
Initiële investeringen / opbrengsten	€ 13.396.000	€ 15.313.000																	
Structurele inverdieneffecten		€ 12.950.000																	
Totaal	€ 28.756.000	€ 28.263.000																	
Saldo kosten baten	-€ 494.000																		
Mogelijkheden per cluster	<ul style="list-style-type: none"> In Leudal-West is in dit scenario sprake van een behoorlijke verdunning van de accommodaties. Risico is dat hiermee de leefbaarheid stevig onder druk komt te staan, omdat de opgave in dit cluster wel erg groot is. Een beweging van onderop is hier dan ook zeer wenselijk. Mogelijk kan de gemeente dat in dit gebied wat stimuleren door gebruik te maken van de financiële reserves. Dat betekent wel dat 																		

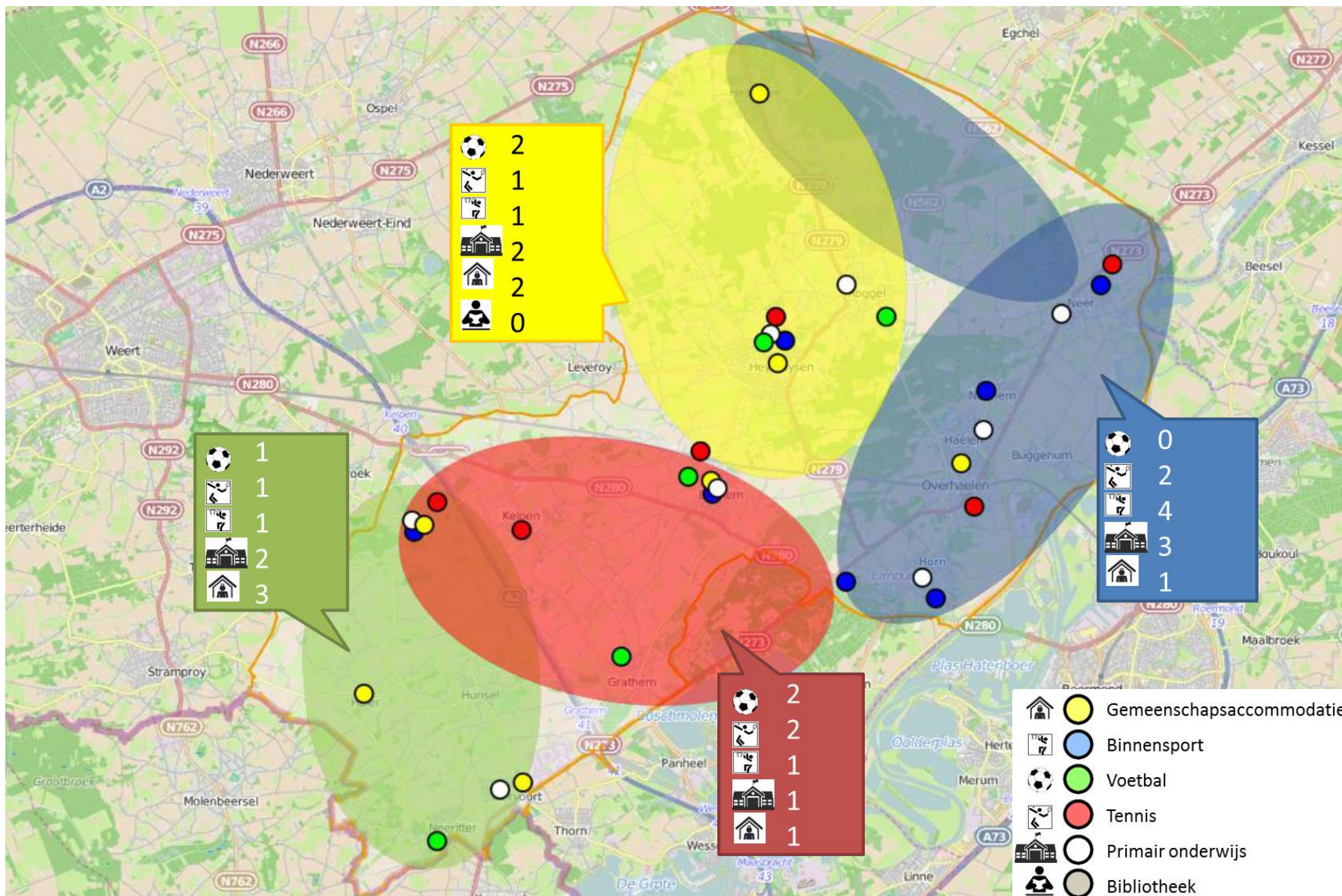
men op moet passen dat hier geen precedentwerking van uitgaat. Haler kan wellicht als inspiratie dienen voor de bewoners in de andere dorpen van Leudal-West.

- In elk van de cluster is wel een stevige centrumkern te zien waar vrijwel alle basisvoorzieningen aanwezig zijn. Daar is ook de ruimte voor cross-overs en kruisbestuiving. Alleen in de Maasdorpen is nog altijd sprake van een zekere spreiding van de voorzieningen over de verschillende kernen, hier zijn nog mogelijkheden voor verdere optimalisering wellicht.

Maasdorpen	Centrumdorpen	Hart van Leudal	Leudal-West
In Neer zou de mogelijkheid ontstaan voor samenwerking tussen verschillende voorzieningen. In de overige kernen blijft vrijwel overal iets over waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten.	Heythuysen zou in dit scenario werkelijk een centrumfunctie gaan vervullen in het cluster Centrumdorpen. Met cultureel centrum Bombardon mogelijk een subregionale functie.	Baexem zou in dit scenario een centrumfunctie gaan vervullen voor het Hart van Leudal en mogelijk ook nog voor Horn. Kelpen-Oler zou zich meer richten op de voorzieningen in Ell.	Integraal kindcentrum in Leudal-West, inwoners van Neeritter, Ittervoort en Hunsel zouden daar volledig op aangewezen zijn. Deze krijgen daar dan wel wat voor terug in termen van kwaliteit. In Neeritter zou de voetbalaccommodatie behouden blijven, de kantine kan hier mogelijk ook direct dienst doen als ontmoetingsruimte. Ell behoudt een stevig aanbod.

Kaartbeeld clustering naar centrumkernen

5. CONSEQUENTIES VOOR DE CLUSTERS

In dit slothoofdstuk wordt nader ingegaan op de opgave per cluster. Met de scenario's die in het vorige hoofdstuk beschreven zijn, heeft de gemeente Leudal handvatten om de dialoog aan te gaan in de zestien Leudalse dorpen. Het doel van deze dialoog is om met de gemeenschap (bewoners, verenigingen, maatschappelijke partners en marktpartijen) tot oplossingen te komen om het voorzieningenniveau in de gemeente op een dusdanig niveau te houden dat het de leefbaarheid in de dorpen niet aantast. Dat betekent niet dat de gemeente vooraf kiest voor een van de voorgaande scenario's of dat het met die scenario's in de hand een ander plan opstelt, maar het betekent ook niet dat het een volledig open dialoog zal zijn. In het onderstaande wordt een aanzet gedaan om de kaders te schetsen waarbinnen de dialoog met de gemeenschap gevoerd kan worden.

De gemeente is voornemens om in de aanpak 'Ôs dôrp' alle kernen af te gaan om het gesprek te voeren over de accommodaties. Daarbij mag niet uit het oog verloren dat per dorp veelal sprake is van een samenhang met de voorzieningen en accommodaties in omliggende dorpen. Om die reden wordt er op het schaalniveau van vier dorpenclusters gekeken naar de opgave die er ligt. Per cluster verschilt deze, omdat niet alle clusters van dorpen beschikken over dezelfde soort accommodaties en omdat de urgentie in het cluster hoger is dan in het andere cluster. Achtereenvolgens wordt ingegaan op Leudal-West, Hart van Leudal, Maasdorpen en Centrumdorpen. Eerst worden meer kwalitatieve aspecten omschreven waar rekening mee gehouden dient te worden in de dialoog, evenals maatschappelijke initiatieven die er zijn. Vervolgens wordt per cluster nog kort iets gezegd over de financiële ruimte die er is. De financiële uitwerking is gebaseerd op een combinatie van het functionele optimaliseringsscenario en het scenario waarin de maatschappelijke initiatieven zijn verwerkt.

Leudal-West

Dit cluster bestaat uit de kernen Ittervoort, Neeritter, Hunsel en Haler. Het dorp Ell wordt zowel toegerekend aan Leudal-West als aan het Hart van Leudal. De dorpen in Leudal-West behoren tot de kleinere dorpen van Leudal en daarmee is het direct ook het meest dunbevolkte deel van de gemeente. Een aantal jaar geleden is de school in Haler gesloten en de scholen in Neeritter en Hunsel hebben op dit moment beiden minder dan 100 leerlingen. Ook de binnensportvoorzieningen en gemeenschapsaccommodaties in deze kernen, evenals in Ittervoort, kennen een relatief laag gebruik. Dat maakt dat de urgentie hoog is in dit gebied en gelukkig wordt er niet stilgezeten. In Haler heeft het sluiten van de school, naar het lijkt, geen negatieve invloed op de leefbaarheid en gemeenschapszin gehad. De gemeenschapsaccommodatie in het dorp wordt volledig gerund door vrijwilligers en de bezetting is goed in vergelijking met andere gemeenschapsaccommodaties in de gemeente. Voor de dorpen Ittervoort, Neeritter en Hunsel vindt gedachtevorming plaats over het samenvoegen van de scholen waardoor een toekomstbestendige basisschool ontstaat (bij voorkeur door uitbreiding op een bestaande locatie). Omdat de binnensport- en gemeenschapsaccommodaties in deze dorpen ook onder druk staan, lijkt het een ideaal moment om deze voorzieningen direct mee te nemen in een

dergelijke beslissing. Daarmee zou voor deze dorpen een kwalitatief goede accommodatie met in potentie voldoende gebruikers (voor onderwijs, sport en ontmoeting) ontwikkeld kunnen worden.

In Eil vindt op dit moment al een soortgelijke ontwikkeling plaats. Daar wordt een gemeenschapsaccommodatie nieuwgebouwd en deze wordt fysiek verbonden met de school en binnensportlocatie. Er zijn echter vraagtekens over de toekomstbestendigheid van de accommodatie, omdat alleen gebruikers uit Eil waarschijnlijk niet voldoende zouden zijn voor een stevige bezettingsgraad. Door een optimalisatie zoals geschetst in Ittervoort-Neeritter-Hunsel zou wellicht een aantal activiteiten vanuit de bestaande accommodaties in deze dorpen verplaatst kunnen worden naar Eil (dit geldt met name voor Hunsel). Ook dient gekeken te worden naar de ontwikkelingen in het Hart van Leudal. Over de gemeentegrenzen heen liggen Swartbroek (ten noorden) en Thorn (in het zuiden) vlak tegen Leudal-West aan. Ontwikkelingen daar dienen nauwlettend in de gaten gehouden te worden. Voor het onderwijs is ook de grens met Vlaanderen belangrijk, de gratis kinderopvang vanaf 2,5 jaar en het volledige dagprogramma dat aangeboden wordt is voor veel ouders aantrekkelijk. Met een IKC in Leudal-West zou daar steviger geconcurrereerd mee kunnen worden.

Hart van Leudal

Naast Eil worden ook Kelpen-Oler, Grathem en Baexem tot dit cluster gerekend. Allen beschikken momenteel nog over een basisschool met meer dan 100 leerlingen. In Grathem is de basisschool onderdeel van een brede maatschappelijke voorziening (bmv) met binnensport, verenigingsfunctie en servicepunt voor de bibliotheek. Het rondkrijgen van de exploitatie van de bmv is een opgave, mede omdat de bezettingsgraad niet optimaal is. In de andere dorpen in het Hart van Leudal is ook een gemeenschapsaccommodatie aanwezig met een relatief lage bezetting. Een mogelijkheid zou zijn een aantal activiteiten te verplaatsen naar Grathem (omdat het zonde zou zijn als een dergelijke kwalitatief goede accommodatie niet behouden zou kunnen worden), maar de ligging van het dorp zou dit kunnen bemoeilijken. De tweede opgave die vooral speelt in dit gebied (waarbij ook een deel van Leudal-West betrokken is) is die voor de voetbalaccommodaties. Alle dorpen in het Hart van Leudal hebben nog een eigen accommodatie. De verenigingen uit Kelpen-Oler en Grathem zijn gefuseerd, maar spelen vooralsnog op twee locaties. Inmiddels zijn ook de verenigingen uit Eil en Hunsel betrokken bij de gesprekken om te komen tot een grotere fusieclub. De ideale oplossing zou zijn een nieuwe accommodatie op neutraal terrein, maar voor de gemeente is dit financieel onaantrekkelijk. De voorkeur gaat dan ook uit naar vestiging op een bestaande accommodatie. Echter mocht het met sponsorgelden een private investeerder of andere middelen mogelijk zijn een nieuwe accommodatie te realiseren, zonder dat de gemeente mee hoeft te betalen dan is het wellicht een mogelijkheid. Voor het Hart van Leudal is de relatie met dorpen in omliggende gemeenten iets minder evident. Wellicht dat Heel en Panheel relevant (kunnen) zijn voor de ontwikkelingen in Grathem. Beegden ligt alweer iets verder weg en daar speelt de relatie met Horn veel meer.

Maasdorpen

Horn, Buggenum, Haelen, Nunhem en Neer maken deel uit van het cluster Maasdorpen. Heibloem hoort zowel bij de Maasdorpen als de Centrumdorpen. Het cluster telt relatief veel voorzieningen met dezelfde functie op een relatief korte afstand van elkaar. Dit is met name het geval in de dorpen Haelen, Nunhem en Buggenum die op een steenworp afstand van elkaar liggen. In Buggenum zitten nog 65 leerlingen op school en naar verwachting ligt dit aantal in 2025 onder de lokale opheffingsnorm van 60 leerlingen. Mocht de school sluiten dan zou in dit deel van de Maasdorpen alleen in Haelen nog een school staan. Wel met een stevig aantal leerlingen. Ook in Heibloem dreigt de school over een aantal jaar onder de lokale opheffingsnorm te komen. Heibloem ligt relatief geïsoleerd binnen de gemeente Leudal, de dichtstbijzijnde school zou in Roggel zijn. Een ander alternatief is om de gemeentegrens over te gaan naar Meijel. Ook in dit cluster zien we een relatief laag gebruik van de gemeenschapsaccommodaties en moeite om de exploitatie gesloten te krijgen (Neer is een recent voorbeeld). Het multifunctioneel centrum in Horn is vrij recent gerenoveerd en ook in Haelen staat een kwalitatief goede accommodatie voor ontmoeting, amateurtoneel, muziek en zaalverhuur. Toch zullen er keuzes gemaakt moeten worden, omdat sprake lijkt van overmaat (gegeven de lage bezettingsgraad). Het initiatief Park Leudal Oost in Neer is een goede gelegenheid om de voorzieningen en accommodaties in Neer en de rest van de Maasdorpen te beschouwen. De bedoeling van Park Leudal Oost is dat binnensport, de gemeenschapsfunctie (welzijn, seniorenwerk, kinderopvang) en buitensport bij elkaar geclusterd worden. Dit heeft uiteraard gevolgen voor de huidige accommodaties in Neer, omdat het merendeel van de gebruikers zich bij het initiatief heeft aangesloten. Ook verenigingen uit andere dorpen hebben aangegeven (mogelijk) van de accommodatie in Neer gebruik te willen maken. Voor binnensport wordt dan de vraag of bijvoorbeeld Buggenum nog over een eigen accommodatie dient te beschikken of dat de leerlingen van de school (die onder druk komt te staan) in een ander dorp bewegingsonderwijs krijgen.

Daarnaast worden andere opties meegewogen. Is het nodig dat alles in Neer geclusterd wordt? Zo zijn de tennisverenigingen uit Haelen en Horn recent gefuseerd en is een nieuwe accommodatie gerealiseerd in Haelen. Daar zou wellicht nog ruimte zijn voor de vereniging uit Neer, terwijl de voetbal dan wellicht van Haelen naar Neer kan gaan (de dames doen het tenslotte ook al). Voor de voetbalaccommodaties is het tot slot ook van belang om de accommodaties in Roggel en Heythuysen mee te nemen in de afweging, omdat deze gelegen zijn aan de kant van de Maasdorpen. Voor Horn geldt dat vlak over de gemeentegrens het dorp Beegden ligt met een vrij compleet aanbod aan voorzieningen. Het is van belang ook dit mee te nemen in de verschillende afwegingen.

Centrumdorpen

Het cluster Centrumdorpen bestaat uit Heibloem (grensgebied Maasdorpen en Centrumdorpen), Roggel en Heythuysen. Deze laatste twee dorpen liggen vrijwel tegen elkaar aan en beschikken beiden over een behoorlijk compleet accommodatieniveau. Qua aantallen leden en leerlingen lijken de voetbalverenigingen, tennisverenigingen en scholen toekomstbestendig te zijn. De

gemeenschapsaccommodaties (onderdeel van respectievelijk een bmv in Roggel en van De Bombardon in Heythuysen) hebben ook hier te kampen met een lage bezettingsgraad en dat wordt gevoeld in de portemonnee, omdat het relatief dure voorzieningen zijn. Grootste uitdaging in dit cluster is vooral te onderzoeken of er mogelijkheden zijn het beheer en de exploitatie anders te organiseren of wellicht accommodaties te verkopen aan een marktpartij. In de dialoog met de dorpen zou een optie kunnen zijn het ontwikkelen van een aantrekkelijke businesscase voor mogelijk geïnteresseerden of te onderzoeken of er draagvlak in de gemeenschap is meer verantwoordelijkheid te nemen in het beheer van de accommodaties.

Financiële ruimte per cluster

Om gevoel te krijgen voor de financiële ruimte die er per cluster is, is een vingeroefening gedaan aan de hand van het scenario functionele clustering. Hierbij is de jaarlijkse besparing per cluster in het scenario afgezet tegen hoeveel er momenteel wordt besteed aan alle accommodaties in het betreffende cluster. Voor de huidige bestedingen betekent dat, dat niet alleen is gekeken naar de accommodaties die meegenomen zijn in de scenario, maar ook bijvoorbeeld naar het gemeentehuis (toegerekend aan het cluster Centrumdorpen).

In totaal wordt er door de gemeente Leudal jaarlijks ongeveer € 3,7 mln. uitgegeven aan vastgoed en accommodaties. Dit is inclusief wat uitgegeven wordt aan gemeentehuis, brandweer en dergelijke. Daarvan verdient de gemeente weer ongeveer € 300.000 terug door huuropbrengsten. Per cluster is in onderstaande tabel het saldo van inkomsten en uitgaven per jaar weergegeven. Daarnaast is weergegeven wat de jaarlijkse besparing is in absolute aantallen in het scenario functionele clustering en het percentage dat bespaard wordt:

Cluster	Netto uitgave aan accommodaties p/a ⁵	Besparing p/a in scenario ⁶	% bespaard op uitgaven p/a
Centrumdorpen	€ 1.822.000	€ 263.000	14%
Maasdorpen	€ 1.081.000	€ 167.000	15%
Leudal-West	€ 341.000	€ 88.000	26%
Hart van Leudal	€ 233.000	€ 108.000	46%

Op dit moment liggen de uitgaven aan accommodaties in de Centrumdorpen het hoogst. Dit is niet vreemd gezien de voorzieningen (vooral in Heythuysen) met een bovenlokale functie. Vaak zijn dit grotere voorzieningen waar jaarlijks meer geld aan uitgegeven wordt. Ook in de Maasdorpen staat een

⁵ met netto uitgave wordt bedoeld het totale bedrag dat wordt besteed aan de accommodaties minus de inkomsten uit o.a. verhuur

⁶ De jaarlijkse besparingen bij elkaar opgeteld sluit niet volledig op de structurele inverdieneffecten zoals in het totaaloverzicht bij het scenario. Dit komt doordat ongeveer de helft van de besparingen niet op accommodatieniveau is doorgerekend (bijvoorbeeld het totaal dat jaarlijks minder uitgegeven wordt aan kapitaalslasten) en daarom niet is toe te delen aan een specifiek cluster

aantal dure voorzieningen, maar wat ook meetelt is de kwantiteit: dit cluster heeft de meeste dorpen en ook de meeste voorzieningen. Het minst wordt op dit moment besteed aan de accommodaties in Leudal-West en het Hart van Leudal. In deze clusters zijn relatief veel accommodaties te vinden waar weinig jaarlijkse lasten mee gemoeid zijn of waar de helemaal geen kosten aan heeft (denk aan de gemeenschapsaccommodatie in Haler of de tennisaccommodatie in Kelpen-Oler).

Opvallend is dat in het Hart van Leudal relatief het meest (structureel) bespaard wordt in het scenario functionele clustering, liefst 46% ten opzichte van het bedrag dat nu uitgegeven wordt. In absolute bedragen wordt juist het meest bespaard in de Centrumdorpen. In de scenario's is rekening gehouden met allerlei verschillende inhoudelijke afwegingen, normen, richtlijnen en criteria. De financiële consequenties zijn dan ook geen kwestie van een procentje meer of minder bezuinigingen, maar zijn de resultante van de mogelijkheden binnen per cluster binnen de kaders van het scenario. Het resultaat dat hieruit voortkomt is dan ook maatwerk per cluster. Dat neemt niet weg dat het met lokale kracht en met marktpartijen wel mogelijk is per cluster extra besparingen te realiseren. Het loont dan ook de moeite om de mogelijkheden te verkennen. Met de indicatie van de mogelijke besparingen per cluster zoals hierboven aangegeven heeft de gemeente dan ook de handvatten om de dialoog met de dorpen hierover aan te gaan.

6. AANBEVELINGEN VOOR HET VERVOLG

In deze rapportage is een eerste aanzet gedaan voor het schetsen van kaders waarmee de gemeente Leudal de dialoog met dorpen aan kan gaan. Voor de dialoog met de dorpen en het resultaat dat daaruit voortkomt, wordt het volgende aanbevolen:

- Wacht niet te lang met het in gang zetten van de nodige processen. Formuleer daarbij ook helder als gemeente hoe ver je wilt zijn op 1 januari 2016 en op 1 januari 2017.
- De urgentie is hoog, maar grondigheid blijft van belang. Een aantal keuzes onderweg is 'no regret' en eenmaal een bepaalde weg ingeslagen, betekent dat terugkeren lastig wordt.
- Ontwikkel een of meerdere terugvalopties: mocht het onverhoopt niet lukken voldoende maatschappelijke initiatieven of energie los te trekken, dan heeft de gemeente in ieder geval nog een alternatief plan.
- Houd rekening met verschillen in tempo tussen de dorpen en de clusters. De ene gemeenschap is sneller met het oppakken van de handschoen dan de andere. Mogelijk hoort daar ook een maatwerk aanpak bij. Wellicht niet voor ieder dorp iets anders ontwikkelen, maar op basis van een typologie is het mogelijk dorpen te groeperen en daar een aanpak op af te stemmen.
- Om de financiën duurzaam in balans te krijgen is een pakket aan maatregelen nodig. Door alleen uit te gaan van een gunstig perspectief of te verkopen accommodaties wordt de afhankelijkheid van de grillen van de markt te groot. Het afstoten van vastgoed is slechts één aspect, onderzoek ook de mogelijkheden om (onderdelen van) voorzieningen (verder) te privatiseren om de jaarlijkse lasten naar beneden te brengen. Tot slot kan het lonen een deel van de Essent middelen te reserveren om frictiekosten (boekwaarden afschrijven bij tegenvallende verkoop, procesgeld voor een maatschappelijk initiatief) te kunnen dekken. Op de langere termijn kunnen deze investeringen lonen.
- Blijf dit ook goed monitoren in de tijd, zodat tijdig maatregelen genomen kunnen worden om bij te sturen.
- Blijf maatschappelijke initiatieven toetsen op de driehoek kwaliteit – bereikbaarheid – financiën. Conform de opzet kan de transitieatlas daarin een rol vervullen.

BIJLAGEN

Scenario minimaal gezonde normen

In het scenario minimaal gezonde normen zijn de normen voor elke voorziening gebaseerd op richtlijnen en onderzoeken van de sportbonden en best practices uit verschillende plekken in Nederland. De term 'gezond' is gebruikt omdat bij deze normen de kans groot is dat voetbalverenigingen voldoende vrijwilligers hebben om de kantine te exploiteren, maar ook gemeenschapsaccommodaties en basisscholen toekomstbestendig zijn gegeven de verwachte bevolkingsontwikkeling. Daarnaast is er rekening gehouden met o.a. recent nieuw gebouwde accommodaties en ervoor gezorgd dat de afstand tot sportaccommodaties niet zo groot wordt dat de kans aanwezig is dat deelnemersaantallen gaan afnemen.

Gehanteerde normen en criteria	<ul style="list-style-type: none"> • Binnensport: <ul style="list-style-type: none"> ○ 50% bezettingsgraad voor accommodaties, ○ Maximaal één binnensportaccommodatie per kern. • Voetbal: <ul style="list-style-type: none"> ○ Minstens 2 volledig bezette velden per accommodatie ○ Verenigingen worden niet verplaatst ○ Recent nieuw gebouwde accommodaties worden behouden. • Tennis: <ul style="list-style-type: none"> ○ Minimaal 55% bezettingsgraad ○ Private accommodaties worden behouden ○ Evt. verplaatsing alleen naar nabijgelegen accommodaties • Gemeenschapsaccommodaties: <ul style="list-style-type: none"> ○ Clustering in de grotere kernen ○ Afstandscriterium van maximaal 3,6 km tot een gemeenschapsaccommodatie • Primair onderwijs: <ul style="list-style-type: none"> ○ Minimaal 50 leerlingen per school • Voor de bibliotheken alleen nog maar servicepunten, full-service bibliotheek moet er op regionaal niveau komen 						
Consequenties	Type voorziening	Maasdorpen	Centrum-dorpen	Hart van Leudal	Leudal-West	Totaal	Opgave tov huidige situatie
	Basisschool	3	2	3	4	12	-2
	Sporthal/gymzaal	5	2	2	1	10	-5
	Voetbal	1	2	2	3	8	-5
	Tennis	2	2	2	1	7	-2

Gemeenschaps- accommodatie	1	2	2	3	8	-11
Bibliotheek	0	0	0	0	0	-1

- De consequentie van dit scenario is dat er naar verwachting gezonde, toekomstbestendige voorzieningen zijn in de gemeente, maar die weinig 'extra klappen' kunnen hebben. Bij het wegvallen van een aantal vrijwilligers of een financiële tegenvaller zou de accommodatie direct onder druk komen te staan.
- Het betekent dat vooral wordt gesneden in de gemeenschapsaccommodaties, dit gebeurt relatief gespreid over de kernen.
- Bij sport- en gymzalen ligt ook een grote opgave, met name in de Maasdorpen.
- In Heibloem zouden relatief veel voorzieningen verdwijnen in het scenario. Dit komt omdat het aanbod vrij stevig is voor een kern van deze omvang. Wel zou de gemeenschapsaccommodatie in stand gehouden worden door de gemeente. Vanwege de geïsoleerde ligging van Heibloem kan het verdwijnen van de sportaccommodaties wel voor problemen zorgen, niet zozeer in ontmoeting, maar wellicht heeft het wel invloed op de sportparticipatie van kinderen en andere bewoners van Heibloem, zeker indien een gezin geen auto bezit.

Financiën

De financiële consequenties worden alleen voor de gemeente aangegeven. Dit is gedaan conform de uitgangspunten zoals benoemd in hoofdstuk 2. De financiën worden cumulatief weergegeven (opgeteld voor de periode 2015-2025) als mutatie op de bezuinigingstaakstelling (ook opgeteld voor de periode 2015-2025) zoals die is geformuleerd voor de accommodaties.

	Lasten	Baten
Bezuinigingstaakstelling	€ 15.360.000	
Initiële investeringen / opbrengsten	€ 9.360.000	€ 10.410.000
Structurele inverdieneffecten		€ 11.538.000
Totaal	€ 24.720.000	€ 21.949.000
Saldo kosten baten	-€ 2.772.000	

Het scenario met minimaal gezonde normen voor gebruik is financieel niet sluitend te maken. Een gezonde bezetting van alle accommodaties in de gemeente heeft nog niet automatisch een gezonde financiële situatie tot gevolg.

Mogelijkheden per cluster

- Een flink aantal gemeenschapsaccommodaties zal in dit scenario leeg komen te staan. Vanwege de flinke afname van het aantal gemeenschapsaccommodaties zal moeten worden gestimuleerd dat bijvoorbeeld voetbalkantines of schoolgebouwen kunnen worden ingezet om de ontmoetingsfunctie te huisvesten.

Maasdorpen	Centrumdorpen	Hart van Leudal	Leudal-West
<p>Er ontstaat een zekere mate van uitwisseling van voorzieningen in dit scenario. Positief aan dit scenario is dat iedere kern een accommodatie behoud die door de gemeente wordt gefinancierd. Nadeel is dat er niet echt een mogelijkheid lijkt voor werkelijke clustering van functies en het optimaal gebruik door verschillende doelgroepen.</p>	<p>In Heibloem wordt een laatste voorziening in stand gehouden. Roggel en Heythuysen behouden stevig aanbod met voldoende mogelijkheden voor gezamenlijk gebruik. De vraag is of het noodzakelijk is dat beide kernen nog een dusdanig voorzieningenniveau hebben of dat er mogelijkheden zijn tot verdere optimalisatie in de centrumdorpen.</p>	<p>Baexem en Grathem zijn de kernen in het Hart van Leudal met het grootste aanbod in dit scenario. Deze kernen zouden een bovenlokale functie kunnen vervullen. Niet alleen voor de andere kernen in Hart van Leudal, maar mogelijk ook voor de kernen in Leudal-West.</p>	<p>In Hunsel, Ittervoort en Neeritter blijft de basisschool voor het dorp behouden. Voor thuisnabij onderwijs is dit een voordeel. Nadelig is dat hiermee mogelijk geen sprake is van een duurzame oplossingen, omdat geen van de scholen over een werkelijk robuust leerlingenaantal beschikt. Ell beschikt in dit scenario over een vrijwel compleet voorzieningenaanbod. Vanwege de ligging in Leudal-West wellicht niet de meest geschikte plek voor een bundeling van voorzieningen met bovenlokale functie.</p>

Kaartbeeld Optimaliseringscenario 1: Minimaal gezonde normen

